

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Β'.
ΑΡΙΘ. 14

Ἐν Πειραιεὶ Ἰούλιος
1884

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ
Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΠΑΝΟΡΘΩΜΑΤΑ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΚΡΕΜΟΥ

Δ'.

Περὶ Ἀρτωρίου Ἰ. Κριεζῆ.

(Συνέχεια τοῦ ἐν ἀριθ. 13 σελ. 201)

Ἐν τῷ ἐφοδιαστικῷ ἢ διπλώματι τῶν ἱερέων, οὐ πλάτος 0,21, μήκος δὲ 0,30, τῷ ἀπεικονισθέντι ἐν σελίδι 200 τοῦ Ἀπόλλωνος, τὰ μὲν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τῷ ὄρωντι σημαίας κεφαλαῖα γράμματα ΗΕΑ σημαίνουσι: «ἡ ἐλευθερία» τὰ δ' ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ΗΘΣ—«ἡ θάνατος», ἡτοιμοῦ: «ἡ ἐλευθερία ἢ θάνατος». Οἱ δὲ δύο κοντοὶ τῶν λογχοφόρων σημαῖων διασταυροῦνται πρὸς τὰ κάτω ἄκρα ἐν στέμματι ἐλαίας, οὐ ἐν τῷ μέσῳ σταυρός. Τὸ δὲ στέμμα ἐρεῖδεται ἐπὶ πλινθίου ἰδισημένου κατὰ πλάτος μὲν διὰ δεκαεξὶ λευκῶν ταινιῶν, κατὰ μήκος δὲ διὰ δύο διαγωνίων ὁμοίως λευκῶν χιαστὶ κεκλιμένων. Ὑποκάτω δὲ εἶναι γεγραμμένον διὰ συμβολικῆς γραφῆς τὸ κείμενον τοῦ διπλώματος, οὐ τὸν νοῦν μετηνέγκαμεν. Συνήθως τὸ κείμενον τοῦ διπλώματος ἄρχεται ἀπὸ τῆς λέξεως: ἀκαθιερόνο», ἐλλειπούσης τῆς ἀρχῆς: «Ἰς το ὄνομα τις μελουσις σοτιριας». Δυσεξήγητος δὲ μένει ἡ χρονολογία: «ἰς τας 20 τον φιλικον». Τί ἄρα γε σημαίνει; Ὁ μακαρίτης Ἰωάννης Φιλήμων τὴν χρονολογίαν: «το ἰκοστο προτο τον Φιλικόν», ἦν εὔρεν ἐν τινι ἐφοδιαστικῷ, ὅπερ κατεχώρισεν ἐν τῷ περὶ φιλικῆς ἐταιρίας συγγράμματι αὐτοῦ (σελ. 167) θεωρεῖ ὡς λάθος γράφων: «Συμπεραίνομεν ὅτι ὁ κατηγήσας ἔγραψε κατὰ λάθος τὸ «τῶν Φιλικῶν» ἀντὶ τοῦ τῶν Χριστιανῶν: «ἦτοι ἀπὸ Χριστοῦ». Ἄλλ' ἡ θεωρία αὕτη τοῦ φιλόστοργου ἀνδρός εἶναι

πλημμελής, διότι καὶ ἐπὶ ἄλλων ἐφοδιαστικῶν, ἅπερ ἐγὼ εἶδον, ἅπαντα, ἐξ οὗ δήλον ὅτι ἦν πραγματικὴ χρονολογία τῶν Φιλικῶν μυστικῆ, ἢς ἡ ἔννοια ἀδήλος ἐρμηνευθήσεται δ' ὁμοῦς αὕτη, ἐπειδὴν πολλὰ ἐφοδιαστικά παραβλήθωσι διαφόρων χρόνων. Ἐν ταῖς συνθηματικαῖς τῆς ἀναγνωρίσεως ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεσι τῶν ἱερέων γίνεται μνεῖα τοῦ ἀριθμοῦ 16. Μὴ ἄρα ὁ ἀριθμὸς οὗτος σημαίνει μυστικῶς τὸν χρόνον τῆς ἰδρύσεως τῆς ἐταιρίας ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ῥήγα; Διότι ἐκεῖνος μὲν ἐτελεύτα τῷ 1798 καὶ οὐχὶ τῷ 1797 ὡς πλημμελῶς ἔχει ὁ Φιλήμων καὶ πάντες οἱ κατ' αὐτὸν γράψαντες, ἢ δ' ἐταιρία συνέστη τῷ 1814 ἦτοι 16 ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ῥήγα. Ἐπὶ τέλει δὲ τοῦ κειμένου τοῦ διπλώματος κεῖται Δ μετὰ στιγμῆς ἐν τῷ κέντρῳ αὐτοῦ. Τί δηλοῖ; Ἀναμφιλέκτως τὸ ὄνομα τοῦ κατηγητοῦ, ὅπερ καὶ τοῦτο ἐρμηνευθήσεται, ὅταν πολλὰ διπλώματα γνωστῶν κατηγητῶν καὶ κατηχημένων συλλεχθέντα παραβλήθωσιν. Καὶ ταῦτα μὲν τό γε νῦν περὶ τοῦ διπλώματος ἢ ἐφοδιαστικοῦ τῶν ἱερέων τῆς ἐταιρίας τῶν Φιλικῶν.

Τὸ δὲ συμβολικὸν ἀλφάβητον τῆς ἐταιρίας ἦν τότε:

α β γ δ ε ζ θ ι κ λ μ ν ο π ρ σ τ φ χ ου ξ ψ
η ξ υ ψ ω 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 α β γ δ ε 4α 9α.

Ἐντεῦθεν φανερόν ὅτι ἐκ τῶν 24 γραμμάτων τοῦ ἀλφάβητου ἔλειπον τὸ η καὶ ω δὲν μετεχειρίζοντο δὲ οὔτε διφθόγγους οὔτε στιγμάς οὔτε πνεύματα οὔτε ἄλλα σημεία γραμματικά. Τοῦτο δὲ μὴ εἰδότες τινὲς ἐδόξασαν ὅτι τῆς ἐταιρίας οἱ ὀπαδοὶ ἦσαν γραμμάτων ἀδαεῖς, ἰδόντες μεθρημνευμένα ἐφοδιαστικά ἢ ἄλλα ἔγγραφα τῶν ἐταίρων αὐτῆς. Σημειωτέον δὲ ὅτι κατ' ἀρχὰς μὲν ἅπαντα τὰ ἔγγραφα ἐγράφοντο διὰ τῆς συνθηματικῆς γλώσσης· εἶτα δὲ μόνον τὸ ἐφοδιαστικὸν καὶ τὰ λίαν σπουδαῖα καὶ μυστικά. Ἄλλ' ἐπειδὴ

ὡς ἡμέραι ἐπολλαπλασιάζοντο τὰ ἐγγράφα, μετεχειρίζοντο καὶ τὴν σκυτάλην, μὴ οὖσαν ὅμως βάρβδον ὡς παρὰ τοῖς παλαιαῖς Σπαρτιάταις, ἀλλὰ τεμάχιον χάρτου διατομῆς ἔχοντος ἐν σχήματι παραλληλογράμμου. Ὅσαίς δ' ἤθελέ τις νὰ γράψῃ, ὑπέβαλλε χάρτην ἰσομεγέθη τῇ σκυτάλῃ· καὶ ἐν μὲν τοῖς παραλληλογράμμοις ἔγραφε διὰ τοῦ συνήθους ἀλφαβήτου, οὐχὶ διὰ τοῦ κρυπτογραφικοῦ, ὅσα ἠθοῦλετο, εἶτα δ' ἐπλήρου τὰ κενὰ οὕτω πως, ὥστε καὶ μετὰ τῶν ἀσχετῶν πρὸς τὰ ἐν τοῖς παραλληλογράμμοις συμπληρωμάτων νάποτελεῖται ἐννοια πλήρης, ἵνα οὕτως εὐκολώτερον ἐξαπατᾶται ὁ ἀναγνώστης. Ὁ λαμβάνων δ' ἑταῖρος τὸ γεγραμμένον ἐφήρμοζεν ἐπ' αὐτοῦ ἢν εἶχεν ἀπαράλλακτον τῇ τοῦ γράφοντος σκυτάλῃ, καὶ οὕτως ἀκόπως ἀνεγίνωσκε τὰ ἐν τοῖς παραλληλογράμμοις ὑποκείμενα παρορῶν πάντα τὰλλα. Ἀλλὰ περὶ σκυτάλης θὰ εἰπώμεν ἄλλοτε καὶ τινα πλείω, ὅτε παρατεθήσεται καὶ σχῆμα αὐτῆς πρὸς εὐκολωτέραν τοῦ πράγματος κατάληψιν, περὶ ἧς οὐδεὶς οὐδὲν ἔγραψε τι μέχρι τῆς σήμερον.

Ὅπως δὲ γράφοντες μετεχειρίζοντο συμβολικὴν ἀλφάβητον, οὕτω καὶ πρὸς ἀμοιβαίαν ἀναγνώρισιν ὑπέβαλλον ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις συνθηματικὰς, ὧν αἱ ἐν τοῖς ἐγγράφοις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Κριεζῆ ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

«Οἱ λόγοι τῶν Συστημένων:
λέγει ὁ πρῶτος: ἀπὸ πολὺ τὸ ἐπιθυμοῦσα.
λέγει ὁ δεύτερος: ἡμοῖως καὶ ἐγώ.»

Οἱ λόγοι τῶν Ἰερέων:
ἐρώτησις—πόσα ἔχεις;
ἀπόκρισις—ὅσα ἔχεις.
ἐρώτησις—πόσα;
ἀπόκρισις—16 τῶν φιλικῶν.
ἐρώτησις—τίποτες περισσότερον;

ἀπόκρισις—εἰπέ με τὸ πρῶτον στοιχεῖον, νὰ σὲ εἰπῶ τὸ δεύτερον:
ὁ πρῶτος—γ·
ὁ δεύτερος—α·
ὁ πρῶτος—κ·
ὁ δεύτερος—ι·
X τὸ ἄνωθεν ὁ πρῶτος—κ·
Θ τὸ κάτωθεν ὁ δεύτερος—ι·

Οἱ λόγοι τῶν τε Συστημένων καὶ Ἰερέων εἰνεῖλλοιπέστεροι τῶν ἐν τῷ εἰρημένῳ τοῦ Φιλήμονος συγγραμματα κειμένων (ὄρ. σελ. 151, 168), ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἕνεκα τῆς συχνῆς χρήσεως ἠλλοιούντο.

Ὅπως δὲ τὰ πάντα τῆς ἐταιρίας τῶν Φιλικῶν σὺν τῷ χρόνῳ μετεβλήθησαν, οὕτω καὶ τὰ τῆς κατηχήσεως παραγγέλματα καὶ οἱ ὅροι, ὡς δῆλον γίνονται καὶ ἐκ τῶν τοῦ Κριεζῆ, ἅτινα γεγραμμένα τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ χερὶ καταχωρίζομεν ἐν ταῦθα, ὅπως ἔχουσιν.

« Ἀπὸ τοῦ 2. Μέρ. Β'.

«Μετὰ μίαν ἢ δύο νύκτας, ἀφοῦ δοκιμασθῆ καλῶς καὶ ἀκριβῶς, σιωπῶντες πηγαίνετε εἰς ἀσφαλῆ μέρος· καὶ κατὰ ἄ.

εἰτομάζεις μίαν τράπεζαν καὶ ἐπάνω εἰς τὴν τράπεζαν βάλλεις τὸ ἱερόν εὐαγγέλιον ἢ μίαν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ. Ἐπειτα ὁ κατηχούμενος πρέπει νὰ ἐπιθέσῃ τὸ συνειθισμένον κηρίον ἐπάνω εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν καὶ νὰ στέκῃ μετ' εὐλαθείας. Ὁ δὲ κατηχητὴς ἐξετάζει αὐτὸν ἐκ γ'. λέγων: « Ἀδελφέ, ἀνίσως στοχάζησαι τὸν ἑαυτὸν σου ἀνάξιον καὶ ἀδύνατον εἰς τοῦτο τὸ φρικτόν, θεῖόν τε καὶ ἱερόν Μυστήριον, ἰδοὺ ἔχεις καιρὸν νὰ ἀπομακρυνθῆς· ἐπειδὴ, ἀδελφέ, ὁ δεσμός, εἰς τὸν ὅποιον ἐμβαίνεις, εἶνε μέγας καὶ μόνον ὁ θάνατος ἢμπορεῖ νὰ τὸν διαλύσῃ· καὶ ὕστερον ἀπὸ μίαν ὥραν ἢ μεταμέλειά σου εἶνε ἀσυγχώρητος». Ἀφοῦ λοιπὸν συλλογισθῆ ὀλίγην ὥραν καὶ τὸν ἰδῆς ὅτι εἶνε ἀμετάθετος, τότε γονατίζει μετὰ τὸ δεξιὸν γόνα μόνον πλησίον τῆς τραπέζης καὶ τὸν βάλλεις νὰ κάμῃ τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ τρις καὶ νὰ ἀνασπασθῆ τὸ ἱερόν εὐαγγέλιον καὶ ἀνάπτει τὸ συνειθισμένον κηρίον (κίτρινον) καὶ σβένετα κάθε ἄλλο φῶς καὶ δίδεται εἰς τὸ ἀριστερόν του χεῖρ καὶ τότε τὸν λέγει: «Αὐτὸ τὸ κηρί εἶνε ὁ μόνος μάρτυς, ὅπου ἡ δυστυχισμένη πατρίδμας λαμβάνει, ὅταν τὰ τέκνα τῆς κάμουν τὸν ὄρκον διὰ τὴν ἐλευθερίαν.» Καὶ κάμουν ἀπαξ τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ, σὺ ὁ ἀνάδοχος ἀναγινώσκεις καὶ ὁ ἀναδεχτημῆς τὸν ἐπαναλαμβάνει τὸν μέγαν τοῦτον ὄρκον μετὰ ὅλον τὸ ἀνήκον σέβας τῆς ἱερότητος καὶ μεγαλειότητος τοῦ πράγματος».

«Ν3. Ὁρκος ὁ μέγας.

«Ἐνώπιον τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ! αὐτοθελήτως ὀρκίζομαι ὅτι θέλει εἶμαι πιστὸς εἰς τὴν ἐταιρίαν κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα, καὶ δὲν θέλει φανερώσω τὸ παραμικρὸν ἀπὸ τὰ σημεῖα τῆς καὶ λόγους τῆς, μήτε θέλει δώσω νὰ καταλάβουν ποτε ὅτι ἐγὼ ἠξέσωρα τίποτε περὶ αὐτῆς κατ' οὐδένα τρόπον μήτε εἰς συγγενεῖς μου μήτε εἰς πνευματικῶν μου μήτε εἰς φίλον μου. Ὁρκίζομαι ὅτι εἰς τὸ εἶξῆς δὲν θέλει ἐμβῶ εἰς καμμίαν ἄλλην ἐταιρίαν, ἢποια καὶ ἂν εἴη, μήτε εἰς κανένα δεσμόν ὑποχρεωτικόν· ἀλλὰ μάλιστα ὅτι δεσμόν ἠθελὲν ἔχω εἰς τὸν κόσμον, θέλω τὸν νομίζω πάντῃ ἀδιάφορον ὡς πρὸς τὴν ἐταιρίαν καὶ ὡς μηθενικόν.

Ὁρκίζομαι ὅτι θέλει ἠρέσω εἰς τὴν καρδίαν ἀδιάλλακτον μίσος ἐναντίον τῶν τυράννων τῆς πατρίδος μου, τῶν ὀπαδῶν καὶ ὁμοφρόνων τούτων· θέλει ἐνεργῶ παντὶ τρόπῳ πρὸς βλάβην τους· καὶ, ὅταν ἡ περίστασις τὸ συγχωρήσῃ, τὸν ἐξολοθρευμὸν τους. Ὁρκίζομαι ὅτι θέλει ὑποτάσσομαι εἰς τὴν ἀρχὴν· θέλει ἐνεργῶ μετὰ ὅλην τὴν ἱερότητα καὶ σέβας εἰς τὰς προσταγὰς τῆς, καὶ δὲν θέλει ἀπομακρύνομαι ποτὸς ἀπὸ τούτων κανόνων τῆς. Ὁρκίζομαι ὅτι θέλει ἀπαχρυσθῆ ἀκόνας διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἐταιρίας καὶ τῶν μελῶν τῆς· θέλει προλαμβάνω μετὰ τὸν κίνδυνον τῆς ζωῆς μου κάθε ἐπιβουλὴν ὅπου ἠθελὲν ἐνοσῆσθαι ἢ γενικὴν ἢ μερικὴν· θέλω γίνομαι συνεργὸς εἰς τὸν θάνατον ἐνὸς προδότου ἢ παραβάτου τῆς ἐταιρίας, καὶ ἂν ἦναι ὁ πλησιέστερος τῶν συγγενῶν μου. Ὁρκίζομαι ὅτι δὲν θέλει μεταχειρίζομαι ποτε βίαν εἰς τὸ νὰ γνωρισθῶ μετὰ συναδελφόν, ἀλλὰ θέλει προσέχω μετὰ τὴν μεγαλητέραν ἐπιμέλειαν, διὰ νὰ μὴ λανθασθῶ καὶ ὕστερον ἀκολουθήσῃ ἐναντίον τι.

Ὁρκίζομαι ὅτι, ὅπου θέλει εὖρω συναδελφόν, θέλει τὸν προστρέχω καὶ βοηθήσω μετὰ ὅλην μου τὴν δύναμιν καὶ κατάστασιν· θέλει προσφέρω εἰς αὐτὸν σέβας καὶ ὑπακοήν, ἂν ἦναι μεγαλητέρός μου εἰς τὸν βαθμόν, ἂν καὶ αὐτὸς ἐτυχε νὰ ἦναι πρότερον ἐχθρὸς μου, τόσω περισσότερον θέλει τὸν ἀγαπήσω καὶ συντρέξω, ὅσον ἡ ἐχθρα μας ἦτον μεγαλητέρα. Ὁρκίζομαι ὅτι καθὼς ἐμεῖ ἐδέχθη ἡ ἐταιρία ἐτῆ καὶ ἐγὼ θέλει δέχομαι ἀδελφούς, θέλει μεταχειρίζομαι κάθε τρόπον καὶ ἀργητα εἰς νὰ τὸν γνωρίσω ὅτι εἶναι ἀληθινὸς Γραικός, θερμὸς ὑπερασπιστὴς τῆς πατρίδος μου, ἐνάρετος καὶ καλὸς ἄνθρωπος καὶ ἄξιος διὰ νὰ φυλάττῃ τὸ μυστικόν καὶ νὰ κατηχήσῃ καὶ ἄλλον. Ὁρκίζομαι ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον δὲν θέλει ὠφελῆσθαι ἀπὸ τὰ μετρητὰ τῆς ἐταιρίας· ἀλλὰ θέλει τὰ στοχάζομαι ὡς πρᾶγμα ἱερόν καὶ ἐνέχυρον, ἀνήκον εἰς ὅλον τὸ ταπεινὸν καὶ ταλαίπωρον ἔθνος μας, καθὼς καὶ τὰ λαμβανόμενα καὶ στελλόμενα ἐσφραγισμένα γράμματα. Ὁρκίζομαι ὅτι ποτε δὲν θέλει ἐρωτήσω τινα τῶν φιλικῶν διὰ μᾶλλον ποῖος τὸν ἐδέχθη εἰς τὴν ἐταιρίαν, μήτε ἐγὼ θέλει φανερώσω ἢ νὰ κάμω νὰ καταλάβουν τὸν δείξαντά με· καὶ ἀνίσως γνωρίζω τὸ σημεῖον εἰς τὸ ἐφοδιαστικόν θέλει προσποιηθῶ ὅτι δὲν τὸ ἐγνώρισα. Ὁρκίζομαι ὅτι θέλει προσέχω εἰς τὴν διαγωγὴν μου νὰ εἶμαι ἐνάρετος· θέλει εἶμαι εὐλαβὴς διὰ τὴν θρησκείαν μου χωρὶς νὰ καταφρονῶ τὰς ζένας· θέλει δίνω πάντοτε παραδειγμα· θέλει βοηθῶ, συμβουλεύω καὶ συντρέχω τὸν ἀσθενῆ καὶ ἀδύνατον θέλει σέβομαι τὴν διοίκησιν, τὰ ἔθιμα, τὰ κριτήρια καὶ τοὺς μετόχους τῆς διοικήσεως τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὅποιον διατρίβω. Τέλος πάντων Ὁρκίζομαι εἰς σέ, ὦ ἱερά (πλὴν τρισαθλίᾳ) πατρίς μου. Ὁρκίζομαι εἰς τὰς πολυχρονίους βασάνους σου. Ὁρκίζομαι εἰς τὰ πικρὰ δάκρυα, τὰ ὅποια ἔχυσαν καὶ χύνουν τὰ ταλαίπωρα τέκνα σου· εἰς τὰ ἰδικά μου δάκρυα, τὰ ὅποια εἰς ταύτην τὴν στιγμήν, καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ἐλευθερίαν τῶν ὁμογενῶν μου· ὅτι ἀφιερώνομαι ὅλος εἰς σέ, ὅτι εἰς τὸ εἶξῆς θέλει εἶσαι ἡ αἰτία καὶ ὁ σκοπὸς τῶν διαλογισμῶν. Τὸ ὄνομά σου ὁ ὀδηγὸς τῶν πράξεων καὶ ἡ εὐτυχία σου ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν κόπων μου· ἡ θεία δικαιοσύνη ἃς ἐξάντηλῃ ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν μου ὅλους τοὺς κερανοὺς τῆς δικαιοκρισίας τῆς· τὸ ὄνομά μου ἃς εἴη εἰς ἀποστροφήν καὶ τὸ ὑποκείμενόν μου τὸ ἀντικείμενον τῆς κατάρτας καὶ τοῦ ἀναθέματος τῶν ὁμογενῶν μου, καὶ ὁ θάνατος ἃς εἴηαι ἡ ἀρευκτος τιμωρία τοῦ ἁμαρτημάτων μου, διὰ νὰ μὴ μολύνω τὴν ἀγιότητα τῆς ἐταιρίας μετὰ τὴν συμμετοχὴν μου.»

Τελειώνοντα τὸν ὄρκον, ἀφίνει τὴν ἀντιγραφὴν του· καὶ βάλλεις τὸ δεξιὸν χεῖρ ἐπάνω εἰς τὸν ἀριστερόν ὄμῳ του καὶ μετὰ τὸ ἀριστερόν σηκώνεις τὴν εἰκόνα, τὴν ὅποιαν καὶ αὐτὸς βαστά μετὰ τὸ δεξιὸν χεῖρ, καὶ ἐκφωνεῖς τὰ ἀκόλουθα:

«Ἐνώπιον τοῦ ἀοράτου καὶ ἀληθινοῦ θεοῦ, τοῦ καθ' αὐτό δικαίου ἐκδικούντος τὴν παράδασιν καὶ παιδεύοντος τὴν κακίαν κατὰ τοὺς κανόνες τῆς φιλικῆς ἐταιρίας καὶ μετὰ τὴν δύναμιν, τὴν ὅποιαν ἔδωσαν οἱ μεγάλοι ἱερεῖς τῶν Ἐλευσινίων καθιερώων τὸν καὶ δέχομαι αὐτὸν διὰ μέλος (καθὼς ἐδέχθη καὶ ἐγώ) εἰς τὴν ἐταιρίαν τῶν φιλικῶν.» Μετὰ τὴν καθιέρωσιν σβένετα τὸ

κίτρινον κηρίον, καὶ τοῦ λέγεις νὰ τὸ φυλάττῃ ἀσφαλῶς καὶ καλῶς, ἐπειδὴ ἢμπορεῖ καὶ πάλιν νὰ τοῦ χρειασθῇ· καὶ τὸ περισσότερον διὰ νὰ ἔχῃ πάντοτε μάρτυρα τῶν μετ' ὄρκου ὑποσχέσεών του, προσθέτοντας ὅτι ἄλλην φοράν θέλεις τοῦ διηγηθῆ τὰ στοιχεῖα καὶ σημεῖα τῶν ἱερέων.»

Καὶ ταῦτα παραβαλλόμενα πρὸς τὰ παρὰ Φιλήμονι (αὐτὸθι σελ. 146 καὶ ἐφεξῆς) διαφέρουσιν ἐκείνων.

Ἡ δὲ ἀπόδειξις τῆς καταβολῆς χρημάτων ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐταιρίας σκοποῦ ἔχει οὕτως αὐτολεξεῖ:

«1821: Ἰανουαρίου 13: Ὑδραν. Ἐλαβα ἀπὸ τὸν καπετὰν Ἀντωνίου Ἰωάννου Κριεζῆ τάλαρα πενήτηντα, Ν^ο 50, τὰ ὅποια θέλει ἐξαποστεῖλαι ἀσφαλῶς εἰς τὴν περιλαβὴν τοῦ κυρίου Κωνσταντίνου Οἰκονομοπούλου κατὰ τὴν ὀρδινίαν τοῦ ἄνωθεν καπετὰν Ἀντωνίου Ι. Κ. Ὅθεν ἔδωσα τὸ παρόν μου εἰς χεῖράς του εἰς ἐνδείξιν.»

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ.

Ἐὰν δὲ τὴν ἀπόδειξιν τῆς καταβολῆς ἔδωκεν ὁ κατηχητὴς, ὅπερ καὶ πιθανώτατον, ὁ κατηχητὴς τοῦ Ἀντωνίου Ἰωάννου Κριεζῆ ἦν ὁ ὑπογεγραμμένος Ἀναστάσιος Κορνήλιος, περὶ οὗ οὐδὲν γινώσκω ἴσως δὲ καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι τὸ ὅπερ ὡς ἑταῖρος ἔλαβεν οὗτος, ἄλλου ὄντος τοῦ πραγματικοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

Τὸ δὲ περιεργον ὅτι, ἐν ᾧ καὶ ἡ κατηχήσις καὶ ἡ ἀπόδειξις δὲν εἶναι κρυπτογραφικὰ, ἢ περὶ τούτων σημειώσις εἶναι· ἔχει δὲ οὕτωςιν:

« 3 4 Η 6 3 δ 3 α 3 α. 6 8 ω γ 8 ψ 3
Η α 6 3 4 8 7 4 Ω 3 β ι 3 γ Ο Η 4 Ω 3 Η
9 8 ψ 3 4 α 3 α β ε 4 Η β Η ξ Η 5 6 Η β 8 α »

ἢτοι μετενηνεγμένα:

« ι κατιχισις το εφοδιαστικον
κε ι τζιφρα κε ι αποδιχισις
του καταβαλαματος.»

Πιστεύω δὲ ὅτι τὰ ὀλίγα ταῦτα θὰ γείνωσιν ἀφορμὴ μελέτης ἀκριβοστερέας τῶν πραγμάτων τῆς ἐταιρίας τῶν Φιλικῶν, διότι, ἐφ' ὅσον ἐγὼ γινώσκω, οὐδεὶς ἔγραψε πλὴν τοῦ Φιλήμονος καὶ Ἐμμανουὴλ Σάνθου, παρ' οἷς ὅμως οὔτε ἀπικόνισμα ἐφοδιαστικὸν κείται οὔτε τύπος ἀποδείξεως καταβολῆς, ἄπερ πρῶτον νῦν γίνονται γνωστὰ τῷ κοινῷ διὰ τοῦ Ἀπόλλωνος. Περὶ δὲ σκυτάλης οὐδὲ λέξις ἔγραψα, περὶ ἧς, ὡς εἴρηται, γενήσεται λόγος ἐν τῷ Ἀπόλλωνι καὶ συμπαρατεθήσεται καὶ ἀπικόνισμα τοῦ σχήματος αὐτῆς ἐν ξυλογραφήματι, ὅπως ἐγένετο καὶ τοῦ ἐφοδιαστικοῦ.

PORT ROYAL (Βασιλικὸς λιμὴν)

(συνέχεια καὶ τέλος)

Ὁ Nicole, ὅστις ἐκοινώνει τῶν θλίψεων καὶ τῶν κακουχιῶν τοῦ φίλου αὐτοῦ, καὶ ὅστις μετὰ δυνάμειος τὸν ὑπερήσπιζε πολεμούμενον, τῷ ἔλεγεν ὅτι πρέπει νὰ ἡσυχάσῃ ὀλίγον «Νὰ ἡσυχάσῃς! τῷ ἀπεκρίνατο ὁ Ἀρνὼλ, δὲν ἔχεις ὄλην

τὴν αἰωνιότητα ὅπως ἀναπαύθη;» Οὕτως ἐξηκολούθει καὶ μακρὰν τῆς Γαλλίας τὴν ἀέναντον πρὸς τὴν ἐργασίαν ἀγάπην καὶ τὴν πρὸς τὴν διαμάχην ἡμῶν του.

Ὁ Ρακίνας ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Port-Royal εἰκονίζει μετὰ λαμπροτάτων χρωμάτων τὸν Ἀρνώλ (1). Ἡ δὲ μετὰ τοῦ Βουαλό φίλια του καὶ ἡ ἀγαθὴ ὑπόληψις, ἥς παρ' αὐτοῦ ἐτύγχανε μαρτυροῦσι πόσης φήμης ἀπέλαυεν. Ὁ Βοσσουέτος οὐχὶ ὀλιγώτερον ἐξετίμα αὐτὸν συγκαταλέγων τὸ ὄνομά του μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Πασχάλ, ἀλλὰ καὶ ἐξω τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὁ Μέγας Ἀρνώλ εἰς ἄκρον ἐθαυμαζέτο.

Ὀλίγα ὀνόματα ὑπερέβαλον τὸ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀναριθμητῶν συγγραφῶν, ἃς ἐπὶ ἐξήκοντα ἔτη ἐξέδιδεν οὐδὲν σχεδὸν ὑπελείφθη.

Αἱ πλείους τῶν συγγραφῶν του εἶνε Θεολογικαὶ ὑπερμαχοῦσαι τῶν δοξασίων αὐτοῦ, περὶ ὧν ἰσχυρίζεται, ὅτι ἦσαν αἱ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδίᾳ αἱ τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου. Ὁ Ἀρνώλ ἐμίσει τοὺς Ἰησοῦίτας μισούμενος ἐτι μᾶλλον ὑπ' αὐτῶν, ὡς ὁ Πασχάλ δὲ, ὅπως πλείοτερον προσβάλλει αὐτούς, προσέβαλεν οὐ μόνον ἐν τοῖς δόγμασιν ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἠθικῇ αὐτῶν, παρατείνας δὲ τὴν πολεμικὴν ταύτην μέχρι τοῦ 1668, ἔστρεψε τότε τὰ εὐτολμα βέλη τῆς γραφίδος αὐτοῦ κατὰ τῶν Καθολικῶν.

Τῷ 1685 μετένεγκε τὴν πάλιν εἰς τὴν χώραν τῆς Χαριτος καὶ βοηθούμενος πάντοτε ὑπὸ τοῦ Nicole ἐξέδωκεν εἰς τρεῖς τόμους τὰς Θεολογικὰς καὶ φιλοσοφικὰς αἰτιῶν μελέτας περὶ τῆς πραγματικῆς τοῦ Μαλριμβράχου τῆς ἐπιγραφομένης *Περὶ φύσεως καὶ Χάριτος*. Τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν νέων διενέξεων. Ἀμφότερα τὰ ἀντιμαχομένα μέρη ὑπῆρξαν ἐξ ἴσου ἰσχυρὰ καὶ ἐπιτήδεια. Ὁ Μαλριμβράχης πολὺ νεώτερος τοῦ Ἀρνώλ διεκήρυξε τέλος, ὅτι δὲν ἐπιθύμει νὰ παρασχῇ πλειοτέραν ὕλην εἰς τὴν *Ἐφημερίδα τῶν Σοφῶν*, ἀλλ' ὁ ἰσχυρογνώμων γέρον ἐξηκολούθησε τὴν πάλιν μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

Ὁ Ἀρνώλ μετὰ τὴν τελευταίαν ἐν κρυπτῷ πάντοτε ἐπάνοδόν του ἐξῆ κεκρυμμένος ἐν Βρυξέλλαις, ἐν ταπεινῷ καὶ κιοστεινῷ οἰκίσκῳ ἐν ᾧ τὸ πᾶν ἦτο διατεταγμένον ὡς ἐν μοναστηρίῳ. Οὐδέποτε ἐξήρχετο αὐτοῦ, εἰμὴ μόνον ὅπως ἀναπνεύσῃ τὸν καθαρὸν ἀέρα ἐντὸς κηπαρίου, οὐτινος, τὰ ὑψηλὰ τεῖχη καὶ αἱ ἄνωθεν ἐρριμμένοι συνδόναι, ἐκρυπτον τὴν ὑπαρξίν του ἀπὸ τῶν διαβατῶν καὶ τῶν γειτόνων. Κατὰ τὸν χειμῶνα ὑπέφερε πάντοτε ἐκ στηθικῆς ἰσχυρᾶς καταρροῆς, ἡ δὲ ὄρασις ἤρξατο ἀμβλυνομένη. Ἐκάστην ὁμῶς πρωῖαν περιβαλλόμενος τὰ ἱερὰ αὐτοῦ ἄμφια, ὡς γέρον πολεμιστῆς τὴν πανοπλίαν, ἐποίει λειτουργίαν ἐν τῷ ἐκκλησιδίῳ αὐτοῦ. Κυριακὴν τινὰ τοῦ ἔτους 1694, τὴν πρώτην Αὐγουστοῦ προσεβλήθη ὑπὸ ἰσχυροτέρας καταρροῆς, ἥτις μετεβλήθη εἰς φλεγμονὴν τοῦ στήθους, ἐξ ἧς καὶ ἀπέθανε μετὰ ἑκτῶ ἡμερῶν ἀγωνίαν, ἀλλ' ἤρμος, καὶ κυκλούμενος παρ' ὄλων τῶν ἐξορίστων φίλων του.

Ὁ τάφος τοῦ Ἀρνώλ ἐπὶ μακρὸν ἔμεινε ἀγνωστος τοῖς

(1) Hist. de Port-Royal p. 89 édit. de 1742.

ἐχθροῖς του, ἡ δὲ καρδία του ἀνεπαύθη ἐν τῷ Port Royal τῷ ἀγαπητῷ αὐτοῦ ἀναχωρητηρίῳ.

Ὁ Ἀρνώλ ἐπέδρα ἐπὶ τοῖς συγχρόνοις αὐτοῦ διὰ τῶν διδασκαλιῶν του καὶ ἐτι μᾶλλον διὰ τῆς φήμης του. «Μέγας ἀνὴρ ἀναδειχθεὶς ἐν τῷ βίῳ, λέγει ὁ Villemain, δὲν ἐκτιμᾶται πλέον εἰμὴ διὰ τῆς πίστεως ἐπὶ τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ, διότι ἐν τῇ πληθύνει τῶν βιαίων αὐτοῦ συνθέσεων παρεῖδε τὴν ἀρετὴν τῆς ἀθανάτου ἐκείνης τέχνης τοῦ γράφειν, τῆς κινούσης τὸ διαφέρειν διὰ τῆς εὐγενείας τῆς ἐκφράσεως καὶ ἀποτυπούσης ἐν τοῖς ἔργοις τὸν ἀθάνατον τύπον τῆς φαντασίας καὶ τοῦ αἰσθηματος τοῦ καλοῦ.» (1)

Ὁ Ἀρνώλ δὲν ὑπῆρξε μέγας συγγραφεὺς ἀλλ' ὅμως ἡ *Γενικὴ Γραμματικὴ*, καὶ ἡ *Λογικὴ* αὐτοῦ οὐ μόνον ἐν τῇ ἐποχῇ του συνετέλεσε τὰ μάλιστα εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς γλώσσης, ἀλλὰ καὶ σήμερον ἐτι δύνανται νὰ ἀριθμηθῶσι μεταξύ τῶν διδασκτικωτέρων βιβλίων.

Ὅπως ἀντιθέτου χαρακτῆρος ὁ Νικὸλ θέλγει πολὺ πλειότερον τοῦ φίλου αὐτοῦ. Ὁ Bayle καλεῖ τὴν γραφίδα τοῦ Νικὸλ μίαν τῶν ὠραιότερων τῆς Εὐρώπης.

Ὁ Νικὸλ εἰσελθὼν εἰς τὸ Port-Royal ἀνέλαβε τὴν διευθύνσιν τῶν τάξεων τῆς ἐλαφροῦς φιλολογίας, σὺν μεταξύ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ τὸν ποιητὴν τῆς Γοθολίας καὶ τῆς Ἑσθῆρ.

Μεταξὺ τῶν ἔργων του τὸ φέρον πλειότερον παντὸς ἄλλου τὸν χαρακτῆρα τοῦ Νικὸλ εἶνε τὰ *Ἠθικὰ* αὐτοῦ *Λοκίμα*. Ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει ἐκάστου νέου τόμου ἡ κυρία Σεβινιὲ ἐξεδήλου τὸν θαυμασμόν της, ὀνομάζουσα τὴν Ἠθικὴν τοῦ Νικὸλ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑράσματος οὕσαν τῆς τοῦ Πασχάλ. Ὁ δὲ Βολταίρος, εἶπε περὶ αὐτῶν, ὅτι αἱ ὠφέλιμοι εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος μελέται αὐταὶ οὐδέποτε θέλουσιν ἀπολεσθῆναι τὸ κεφάλαιον ἰδίᾳ περὶ τῶν μέσων τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, ὀνομάζει ἀριστούργημα ὁμοῖον μὴ εὐρισκόμενον ἐν τῇ ἀρχαίῳτι. (2)

Ἄλλ' ἐν τούτοις παρὰ τὴν δημοτικότητα ἧς ἀπήλαυον τὰ ἔργα τοῦ Νικὸλ ὀλίγον ἀναγινώσκονται σήμερον. Ὁ Nisard ἐν τῇ *φιλολογικῇ αἰστορίᾳ* λέγει «Ἐπὶ τῆς πραγματικῆς τοῦ Νικὸλ συμβαίνει ὅτι μὲ μετρίφρονος τινὸς ἀρετᾶς, αἴτινες μένωσιν ἀγνωστοί, διότι δὲν ἐνεργοῦσι καὶ διότι ἡτελειότης αὐτῶν ὅλος ἐνδόμυχος συνίσταται εἰς τὴν ἐγγρατέικαν μᾶλλον ἢ τὴν δραστήριον ἐνέργειαν.»

Τὸ θέλημα τῶν βιβλίων τῶν *Λοκίμων* τοῦ Νικὸλ εἶνε τὸ διαφέρειν, ὅπερ ἐν αὐτῷ ὁ συγγραφεὺς ἐνδεικνύται ὑπὲρ τῆς μεταδόσεως τῶν ἀληθειῶν, ἃς ἐπηγγέλλετο. Αἱ ἀλήθειαι αὐταὶ ὑπὸ τὸν τίτλον *Μελέται τοῦ Νικὸλ* ἐκδοθεῖσαι εὐαρεστοῦσι μὲν πάντοτε, ἀλλ' ἀποσπασθεῖσαι τοῦ συνόλου αὐτῶν ἐθα εἶνε ἀναγκαῖσταται δὲν κινούσι τὸ διαφέρειν, ὅσον αἱ τοῦ Πασχάλ καὶ Rochefoucauld, ὧν ἡ βαθύτης τῶν ἐνοιῶν προκαλεῖται τὴν μελέτην.

Ὁ Νικὸλ μετρίφρων, ἀρετῆς καὶ πρῶτος ἀπέλαυσε βαθυ-

(1) Discour d'ouverture du Cours d' FLOG FRANÇ.

(2) Siècle de Louis XIV.

τάτου σεβασμοῦ ἐκ μέρους πάντων καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὸν βίον. Αὐτὸ τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τὸ εὐχρον τῆς φωνῆς προσέλιπε τὴν συμπάθειαν. Ἐν ταῖς τραπέζαις τῶν εὐγενῶν ὅτε ὠμίλει οἱ πάντες ἐσίγων ὅπως αὐτὸν μόνον ἀκούσωσιν. Αἱ κυρίαὶ ἠγάπων μετὰ σεβασμοῦ αὐτὸν καὶ τὸ ἀφηρημένον ἠθὸς του πολλάκις τὰς διεσεκέδαζε καὶ ἐδίδεν ἀφορμὴν εἰς πληθύν ἀνεκδότων.

Ἀναγκασθεὶς ὡς ἐν τῶν διαγμῶν τῶν Ἐρημιτῶν νὰ μεταβάλλῃ διαφόρους τόπους διαμονῆς κατέληξε τὸν βίον ἐν οἰκίᾳ ἀνηκούστῃ εἰς μοναστήριον καλογαριῶν, ἣν εὐπρεπῶς κοσμήσας διὰ πλουσίας βιβλιοθήκης καὶ προσωπογραφιῶν παλαιῶν ἀδελφῶν τοῦ Port-Royal ἐδέχετο κατὰ ὠρισμένας ἡμέρας τοὺς φίλους του, μεθ' ὧν συνεζήτει ἀκαδημαϊκῶς περὶ θεολογικῶν ζητημάτων.

Τῷ 1695 προσβληθεὶς ὑπὸ παραλυτικῆς ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ ἐβδομήκοντα ἔτων ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἀποσχῶν τῶν θρησκευτικῶν ἐριδῶν. Τὴν καρδίαν αὐτοῦ εἶχε παραγγεῖλαι νὰ θέσσαι παρὰ τὴν τοῦ φίλου του Ἀρνώλ, ἀλλ' εἰς τὸν ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ φροντίς αὐτῆ ἐλαβε βραδέως γνῶσιν καὶ ἡ παραγγελία δὲν ἐξετελέσθη.

Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις τὸ ὄνομα τοῦ Nicole κατέχει διακεκριμένην θέσιν παρὰ τοῖς λογίοις, πλείους δὲ τῶν πραγματικῶν του ἀνετυπώθησαν.

Ἄλλ' ἐν τούτοις τὸ Port-Royal μετὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους ταύτας καταδωξείας ἠρημώθη ὀλοσχερῶς. Τῷ 1709 ἀφοῦ ἐπὶ μακρόν ἐγένετο σκέψις εἰς τί ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ, κατηδαφίσθη ὑπὸ τῆς Ἀρχῆς, παρὰ τὰς κραυγὰς τῶν Ἐρημιτῶν, οἵτινες ἠλπίζον ὅτι θὰ ἐπέλθῃ ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ Σιών αὕτη, ὡς τὴν ὀνομαζόν θὰ ἐπανέβλεπε τὴν πιστὴν αὐτῆς φυλὴν. Φρικτὸν θέαμα ἐνεποίησεν ἡ ἀνώρυξις τῶν τάφων, οἵτινες περιεῖχον πλείονα τῶν τρισχιλίων σωμάτων, αἱ σοροὶ τῶν ὁσίων μετεκομήθησαν εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ Ἁγ. Λαμπέρ. Τὴν ἀτυχῆ ἰδέαν τῆς ἀνωρύξεως ταύτης συνέλαβεν ὁ μαρκησίας Pomponne υἱὸς τοῦ ὑπουργοῦ, ὅστις ἠθέλησε νὰ ἐνταφιάσῃ εἰς ἀσφαλέστερον μέρος τὰς σοροὺς τῆς οἰκογενείας Ἀρνώλ. Ἡ ἐκκλησία τῆς μονῆς καὶ αὕτη κατηδαφίσθη, αἱ δὲ ἀδελφὰὶ ἐνεκλείσθησαν εἰς διαφόρους ἄλλας μονὰς.

«Τὸ σκάνδαλον ὑπῆρξε μέγα» λέγει ὁ Saint-Simon (1) «καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ». Ὁ δὲ Φενελὼν, ὅστις οὐδέποτε ἠγάπησε τοὺς Ἰανсениστάς, ἔγραφε κατὰ τὸν νοέμβριον τοῦ 1709 πρὸς τὸν δοῦκα de Chevreuse, ὅτι τὸ πρακτικὸν εἶδος τοῦ ἐξουσίας δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ἐπηγάγῃ τὴν συμπάθειαν τοῦ κοινῷ ὑπὲρ τῶν καταδικωμένων καὶ τὴν ἀγαπάειαν αὐτοῦ κατὰ τῶν δικωτῶν. Αἱ παραχρῆ δὲ ποσῶς δὲν ἔπαυσαν μετὰ τῆς καταστροφῆς τοῦ μοναστηρίου.

Τοιαύτη ἐν ἰλιγίοις ἡ ἱστορία τοῦ ἐνδόξου καὶ περιβοήτου τούτου ἰδρύματος, ὅπερ ὁ Lavalloé ἀποκαλεῖ ἐλευθέρων μονῆν, ἀγρόν συνάμα καὶ σχολεῖον (1).

Οἱ κυριώτεροι συγγραφεῖς αὐτοῦ μετὰ τὸν Πασχάλ, εἶνε

(1) Mémoires. Chap CCL.

(2) La Vallée Hist. des Français t. 11. p. 174.

πλήν τοῦ Ἀρνώλ καὶ Νικὸλ, ὁ Saint-Cyran, Hermant, Le Maistre, Saci, καὶ Laneelot, ὅστις ἦτο μᾶλλον διδάσκαλος ἢ Ἐρημίτης. Οἱ μετρίφρονες συγγραφεῖς αὐτοὶ ἐξέδιδον τὰ ἑαυτῶν συγγράμματα ὑπὸ ψευδῆ ὀνόματα. Ἀλλὰ βεβαίως οἱ μεγάλοι οὗτοι ἄνδρες δὲν εἶνε μόνον προτόντα τοῦ Port-Royal διότι ἦσαν ἤδη ἐξοχοὶ πρὶν εἰσελθῶσιν εἰς αὐτό.

Τὸ Port-Royal, λέγει ὁ de Maistre δὲν ἦτο ἡ θεολογικὸς σύλλογος, (1) ἀλλ' ὅμως ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐμόρφωσε μεγάλους ἄνδρας. Ὁ Ρακίνας ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ (2) ποιεῖται ἀκριβῆ ἀφήγησιν τῶν *Μικρῶν Σχολείων*. Κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς διήρμισαν τὰ περίφημα ταῦτα σχολεῖα, τὸ Port-Royal ὑπῆρξεν ὠφελιμώτατον. Ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν σοφῶν διδασκάλων ὡς τὸν Νικὸλ, Ἀρνώλ καὶ Lancelot, εἰς τὸν ὁφείλονται αἱ *Νέαι Μέθοδοι Ἑλληνικαὶ καὶ Λατινικαὶ*, γνωσταὶ τῷ ὀνόματι *Methodes de P. R.*, ἐμόρφωσεν ἄνδρας μεταξύ τῶν πρώτων καταλαβόντας θέσιν. Τοιοῦτοὶ ἦσαν οἱ ἀδελφοὶ Bignon, ὁ Harly, ὁ Bagnol, πάντες ἐξοχοὶ πολιτικοὶ ἄνδρες, ὁ Naince Tillmont ἐπιφανῆς ἐπὶ τῇ συγγραφῇ τῆς *Ἐκκλησιαστικῆς* αὐτοῦ ἱστορίας, τέλος ὁ Ρακίνας καὶ ὁ Λαβρυγέρος.

Στοιχειώδη δὲ βιβλία, ἐργασίαι περὶ τῆς *Γενικῆς Γραμματικῆς* καὶ ἡ *Συγκριτικὴ ἀνάληξις τῶν γλωσσῶν*, ἡ *Λογικὴ* καὶ ἡ *Γεωμετρία*, ἰδοῦ ἔργα ὑπερβαλλόντως εἰς τὸν ὅρισμόν τῆς γλώσσης ἐτι κυμαινομένης καὶ ἐξαγοράσαντα τὰς θεολογικὰς πλάνης τῶν Ἐρημιτῶν.

Ὁ Saint-Simon θαυμαστῆς τοῦ Port-Royal, ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ συνήθει αὐστηρότητι λέγει. «Τὰ ὠραιότερα ἠθικὰ ἔργα τὰ μᾶλλον φωτίσαντα τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν πρακτικὴν θρησκείαν ἐξῆλθον τῶν χειρῶν τῶν Ἐρημιτῶν καὶ ὡς τοιαῦτα ἐθεωρήθησαν παρ' ὅλου τοῦ κόσμου» (3). Ὁ δὲ Saint-Réal καίπερ ἐπιβρίων λέξεις τινὰς ὑπ' αὐτῶν εἰσαχθεῖσας καὶ καθιερωθεῖσας ὑπὸ τῆς χρήσεως, ὡς καὶ ἰδιωτισμοὶ καὶ φράσεις, ὧν τινὲς εὐρον ὑποδοχὴν, ἀναγνωρίζει ὅμως τοὺς Ἐρημίτας ὡς τὴν «ἰσχυροτέραν μερίδα τῶν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀνθησάντων λογίων ἐν Γαλλίᾳ» (4).

Πρὸς τὴν ἐξοχὸν ἰκανότητα τῶν Ἐρημιτῶν, ἡνοῦτο ἡ πανταχόσε φημιζομένη ἀρετὴ αὐτῶν. Ἡ δεσποτικὸς Montpensier ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασιν αὐτῆς (5) ἡ κυρία Σεβινιὲ ἐν πλείους τῶν ἐπιστολῶν της, ὁ Ρακίνας ἐν τῇ ἱστορίᾳ του, ὁ μνημονευθεὶς Saint-Simon, πάντες μὲν τῇ φωνῇ ἐξαίρουσι τὰ αὐστηρὰ αὐτῶν ἦθη καὶ τὸν παραδειγματικὸν βίον των.

Ἡ φήμη αὕτη διετηρήθη κατὰ τὸν δέκατον ὀγδοὸν αἰῶνα, ὅστις μάλιστα ἐξετίμα τὰ παιδαγωγικὰ αὐτῶν βιβλία. Ὁ Βολταίρος ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ *Αἰὼν Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'*, βουλῶν περὶ τῶν Ἐρημιτῶν λέγει, ὅτι *ἐπερβαλλόντως συνετέλεσαν εἰς τὸ ἀσθημα τοῦ καλοῦ καὶ*

(4) De Maistre, Eglise gallicanne liv. I ch. V.

(5) Hist. de Port Royal 1er part.

(3) Mém. t. VII, ch XXXVI.

(4) De la critique ch. X—XIV.

(5) Mém. année 1657.

τὴν ἀληθῆ ῥητορείαν τοῦ αἰῶνός των. Τοῦτο εἶνε ἴσως ὑπερβολὴ ἐπαίνου, ἀλλὰ χωρὶς νὰ συμμερισθῆ τις τὴν γνώμην ταύτην, ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ συνταχθῆ μετὰ τῆς τοῦ αὐστηροῦ καὶ ἠκίστα ἀγαπῶντος τοὺς Ἐρημίτας de Maistre (1) διατεινομένου ὅτι ψυχρὰ μόνον συγγράμματα ἐξῆλθον τοῦ Port-Royal παγώνοντα τὸν ἀναγνώστην, πείθεται ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἀμερολήπτων κρίσεων, ὅτι ἡ ἀξία τῶν ἔργων τῶν ἐρημιτῶν ὑπῆρξε καὶ εἶνε ἀληθής, ἀλλ' ὅτι ὑπερτιμήθη πέρα τοῦ δέοντος. Αὐτὸς ὁ Φενελὼν, λέγει πού περὶ τοῦ πατάγου μεθ' οὗ ὑπεδέχεται τὸ κοινὸν καὶ τὸ ἐλάχιστον ἔργον τῶν Ἐρημιτῶν, οἵτινες κρύφα, προσθέτει, ἐχειροκροτοῦντο καὶ παρ' αὐτῶν τῶν πολιτικῶν μὴ τοιμῶντων τοῦτο ἐν τῷ φανερῷ. Ἀλλὰ βεβαίως ὁ Φενελὼν, δὲν ὑπενόει τὰ ἔργα τῶν κυριωτέρων συγγραφέων ὁμιλῶν οὕτω.

Κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους τὸ Port-Royal ἀνεζωπυρήθη καὶ ἀνυψώθη ἡ φιλολογικὴ ἀξία τῶν Ἐρημιτῶν ὑπὸ τοῦ Sainte-Beuve καὶ τοῦ Saci, ἐνὸς τῶν ἀπογόνων τοῦ περιβοήτου Διευθυντοῦ Saci. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ἠθικὴν οἱ Ἐρημίται τοῦ Port-Royal περιποιῶσι τιμὴν εἰς ἀπασαν τὴν ἀνθρωπότητα.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΑ ΖΑΡΚΟΥ

Σημ. Διευθ. * Ἀπόλλωνος. Ἐκφράζοντες καὶ δημοσιᾶ τὰς εὐγνώμονας ἡμῶν εὐχαριστίας πρὸς τὴν εὐγενεστάτην καὶ διακεκριμένην ἐν λογίσις δεσποινίδι Αἰκατερίνῃ Ζάρκου ἐπὶ τῇ πολυτίμῳ πνευματικῇ αὐτῆς συμβολῇ εὐελπιστοῦμεν ὅτι οὐ παύεται καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τιμᾶσα τὰς στήλας τοῦ Ἀπόλλωνος διὰ τῶν περιπουδάτων πνευματικῶν αὐτῆς ἔργων.

τῷ ἐπ' ἀγαθῆς ἐλπίσι

Προέδρῳ τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως

Χ. Σ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ.

ΠΕΡΙ ΑΛΒΑΝΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΜΕΛΕΤΗ

Ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῷ Φιλολογ. Συλλ. «Παρνασσός»

ὄνο Σ. ΣΟΚΟΛΗ

(Ἰατροῦ)

Τοιαύτη ἦτον ἡ κατάστασις τῶν πνευμάτων ἐν Ἡπείρῳ ὅτε ἀφίκετο ὁ Ἀβδιὸν-μπέης, ὅστις τῇ μυστικῇ συμπράξει, τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, τῇ ἐνθαρρύνσει καὶ συμβουλῇ Προξένων τινῶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ἤρχισε προσκαλῶν εἰς Ἰωάννινα τοὺς ἐγκριτοτέρους τῶν Μουσουλμάνων Ἀλβανῶν ἐκ τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν μέχρι τοῦ Ἄψου.

Οἱ ἐγκριτοὶ οὗτοι Μουσουλμάνοι Ἀλβανοὶ, εὐρισκόμενοι, ὡς προανέφερα, κατὰ τὴν παροιμίαν, εἰς τὸ σημεῖον, τοῦ μῆρις αβασθὸ καὶ ὀπισθεὶς ρεῖμα, παθητικῶς, ἐκόντες ἄκοντες, παρεδέχοντο, καὶ συνέπραττον, εἰς πάνθ' ὅσα τοῖς ὑπηγόρευεν ὁ

Ἀβδιὸν-μπέης, καὶ λέγω μετὰ θετικότητος, ὅτι ὁ Ἀλβανικός οὗτος Σύνδεσμος, κατὰ τύπον ἐγεννήθη καὶ ἐξῆσε, οὐδέποτε κατ' οὐσίαν, ὡς θέλετε πεισθῆ, ἐκ τῶν λεπτομερειῶν ἃς θέλω διηγηθῆ ὑμῖν.

Εἰς Ἰωάννινα προσεκλήθησαν οἱ πρόκριτοι, Ἀλβανοὶ, κατὰ πρώτην φορὰν τὸ θέρος τοῦ 1878, καὶ ὅπου ἐτίθησαν οὗτοι. Βάσεις τοῦ Ἀλβανικοῦ τούτου Συνδέσμου καὶ τὸ πρόγραμμα αὐτοῦ ἦτο ὅτι, ἡ Ἀλβανία εἶναι μὲν ἐθνικότης, ἥτις συμφώνως τοῦ διεθνούς δικαίου τοῦ σημερινοῦ, καὶ συμφώνως τῶν ἐν Βερολίῳ ἀποφάσεων, αἰτινες ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὰ δίκαια τῶν Βουλγάρων, Σλαύων, καὶ Ἑλλήνων δικαίων καὶ ὀρθῶν εἶναι ἡ Εὐρώπη, νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ἀλβανικῆς ἐθνικότητος, ὅπως σχηματίσῃ ἐν σύνολον, ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου. Ὅτι τὰ Ἰωάννινα καὶ ἡ Πρέβεζα, εἶναι ἀναπόσπαστα μέρη τῆς Ἀλβανίας. Ὅτι ἂν τῇ Ἑλλάδι παραχωρηθῇ Ἀλβανικός πληθυσμός, βεβαίως θέλει ἀπωλέσει τὴν ἐθνικότητά του, ὡς τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀλβανῶν, οἵτινες ἐξελληνίσθησαν. Ὅτι ὁ Ἀλβανικός Σύνδεσμος, καὶ ἐπομένως ἡ Ἀλβανία θέλει ἀντιστῆ ἐν ἀνάγκῃ καὶ διὰ τῶν ὀπλων μέχρις ἐσχάτων, ὅπως ὑπερασπίσει τὰς δικαίας ἀποκτήσεις αὐτῆς.

Τοιαῦτα ἦσαν αἱ δῆθεν ληφθεῖσαι ἀποφάσεις, ἃς ἕκαστον μέλος ὤφειλεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ του νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ διαδόσῃ καὶ ἐν ἀνάγκῃ στρατολογήσῃ καὶ ἐναντίον αὐτῆς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης πρὸς διάσωσιν τῆς ἑαυτῶν χώρας.

Κεντρικὴ ἐπιτροπὴ δὲ, ἥτις νὰ ἐνεργῇ ἐπὶ τῶν βάσεων τούτων, νὰ συνεννοῆται μετὰ τῶν προκρίτων εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας, καὶ μετὰ τοῦ Ἀλβανικοῦ Συνδέσμου τῆς Ἄνω Ἀλβανίας, διορίσθη ἡ ἐξῆς, ὁ Ἀβδούλ-μπέης Φρασιαροῦ, ὁ Μουσταφά-πασᾶς Βλιώρω, ὁ Μεχμέτ-βέης Βρυώνης.

Τῇ εἰσκήσει Προξένων τινῶν, ἰδίως Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας οἵτινες παρέστησαν εἰς τοὺς ἀρχηγούς τοῦ Ἀλβανικοῦ Συνδέσμου ὅτι ὅπως αἱ εὐχαί των τύχῳσι παρὰ τῆς Εὐρώπης, εὐμενοῦς ὑποδοχῆς, καὶ ὡς βάσιμοι, δέον διὰ παντός μέσου, νὰ προσλάβωσιν εἰς τὸν Σύνδεσμον καὶ τοὺς χριστιανούς, οἱ πρόκριτοι τότε τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν Μουσουλμάνοι, ἐπεβλήθησαν εἰς τοὺς χριστιανούς, ὅπως τοὺς ἀναγκάσωσι νὰ συμμεθέξωσι καὶ οὗτοι τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ Πατρίδος, λέγοντες τοῖς χριστιανοῖς, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ Τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ἢ ἐν περιπτώσει, νὰ πολεμήσωμεν καὶ αὐτήν, ἀλλὰ πρόκειται περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας τῆς Ἀλβανίας.

Δράττομαί, Κύριοι, τῆς εὐκαιρίας ταύτης μετὰ χαρᾶς, ὅπως σὰς καθυποβάλλω, ὑπὸ τίνος ἀκραιφνοῦς πατριωτισμοῦ φλέγεται ἡ χώρα αὕτη, ἡ ἀπὸ τοῦ Ἄψου μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ἂν καὶ εἶχον εὐνοϊκωτάτην τὴν ἀφορμὴν, ὅλοι ἐν γένει οἱ χριστιανοὶ, εὐνοοῦμενοι καὶ μὴ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ἀπεποιήθησαν νὰ λάβωσι μέρος οἰονδήποτε εἰς τὸν Ἀλβανικὸν Σύνδεσμον. Ἡ εὐνοϊκωτάτη ἀφορμὴ τῶν χριστιανῶν ἦτον ἡ ἀκόλουθος. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη διεμαρτύρητο ἐπισήμως κατὰ τοῦ Ἀλβανικοῦ συνδέσμου, ἔλεγεν, ἰδοὺ αἱ ἀποφάσεις τοῦ Βερολίνου, ποίας δυσκολίας καὶ προσκόμματα, ἀνυπερέβλητα ἀπαντῶσι. «Ὅταν ἐνδύσω, ἔγραφεν ἡ

(1) De l'Eglise Gallicanne liv. 1, ch. Iv.

Ὑψηλὴ Πύλη εἰς τὴν παραχώρησιν τῆς χώρας μέχρι Καλαμῶν, θὰ ἔχω ἐμφύλιον πόλεμον μετὰ τοῦ στρατοῦ μου καὶ τῶν Ἀλβανῶν, δὲν δύναμαι νὰ διαλύσω τὸν Ἀλβανικὸν Σύνδεσμον». Ἄρα ὤφειλε ἐπισήμως νὰ ἀντιστρατεύηται κατὰ τοῦ Ἀλβανικοῦ Συνδέσμου. Προσκαλοῦμενοι οἱ χριστιανοὶ εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας νὰ συμμεθέξωσι, νὰ ὑπογράψωσι ἔγγραφα ἀφορῶντα ὑπὲρ τοῦ Συνδέσμου, ἤρνούτο καθαρῶς, λέγοντες, «ἡμεῖς εἴμεθα πιστοὶ ὑπῆκοοι τοῦ Σουλτάνου, ἃς μᾶς διατάξῃ ἡ Ἀρχὴ ἢ ἐπιτόπιος, εἴμεθα ἔτοιμοι, νὰ συμμεθέξωμεν καὶ ἐνεργήσωμεν σύμφωνα μεθ' ὑμῶν», ἀποτεινόμενοι πρὸς τοὺς ἡγέτας καὶ πράκτορας τοῦ Συνδέσμου.

Ἄριστα τοιουτοτρόπως, ἀπηλλάχθησαν οἱ χριστιανοὶ, ἵνα μὴ, ἐναντίον τῶν αἰσθημάτων των, τῆς συνειδήσεώς των, καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ των ἐνεργήσωσι. Ἀλλὰ, καὶ δικαιοσύνης ἕνεκεν, ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι οὐδεμίαν πίεσιν ἀληθῆ, ἢ πρὸς τὸ θεσθῆναι μετεχειρίσθησαν εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας οἱ πρόκριτοι Μουσουλμάνοι, πρὸς τοὺς χριστιανούς, διότι ὡς προείπον οὐδεμίαν πεποίθησιν εἶχον εἰς τὸν Ἀλβανικὸν Σύνδεσμον, ἀλλὰ φόβος ἕνεκεν πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, μάλιστα ἰδίως ὄμμασι βλέποντες, ἰδίως τὴν οἰκτρὰν οἰκονομικὴν κατάστασιν αὐτῆς, διὰ τοῦτο, συνεβούλευον, παρεκκινῶν, ἠπέιλον μόνον τοὺς χριστιανούς συμπολίτας των. Ἐξαιρίσιν μόνον ἔκαμεν ἡ Παρχαμυθία, ἀλλὰ ἐνθυμηθῆτε τί εἶπον περὶ Θεσπρωτῶν ὅπου οἱ Ἀγάδες ἐκεῖ ἰδίως οἱ Προνιάτες φανατικοὶ ἐγένοντο μέχρι βίας, ὑποχρεώσαντες ἐν τῇ Αἰθούσῃ τοῦ Μητροπολίτου τοὺς χριστιανούς, νὰ ὑπογράψωσι, ὅτι θὰ ὦσι μέλη τοῦ Ἀλβανικοῦ Συνδέσμου, τότε οἱ χριστιανοὶ λάθρα ἐπεμψαν εἰς Ἰωάννινα πεζοδρομὸν ἑκτάκτον, μεθ' ἀναφορᾶς, μίαν πρὸς τὸν Γενικὸν Διοικητὴν, καὶ ἕτεραν πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν, Προξενικὴν Ἀρχήν, ἥτις ἀμέσως ἐπέπεσε παρὰ τῷ Γεν. Διοικητῇ, ὅπως ἀπαλλάξῃ τοιαύτης πίεσεως τοὺς χριστιανούς Παρχαμυθίας, πράγματι τότε εὐρισκίετο ἐκεῖ εἰς τῶν προκρίτων τοῦ Συνδέσμου ἐκ Θεσπρωτίας ὁ Μαχμούτ-ἑφέντης, ὅστις δῆθεν ἀνέλαβε τὴν εὐθύνην, ν' ἀναχωρήσῃ ἀμέσως εἰς Παρχαμυθίαν, καὶ διαλύσῃ πᾶσαν ἐνεργειαν ἢ πίεσιν τῶν Μουσουλμάνων Ἀλβανῶν, παρὰ τοῖς χριστιανοῖς, καὶ οὕτως, ἀπηλλάχθησαν οἱ χριστιανοὶ Παρχαμυθίας πάσης περαιτέρω ἐνοχλήσεως.

Εἰς συνεννοήσεις μόνον, καὶ ἀποφάσεις ἀνεκτελέστους περιορίζοντο ἐν Ἡπείρῳ αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνδέσμου μέχρι τοῦ 10 ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1878, ὅτε ἐκτάκτως ἀποπέμψαι ὁ Γαζὶ Μουχτάρ-πασᾶς, ὡς πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ὀθωμανικῆς, ἥτις ἐμελλε νὰ συνενηθῆ μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς καθορισμὸν τῶν νέων ὁρίων. Ἀφικόμενος εἰς Πρέβεζαν ὁ Μουχτάρ-πασᾶς, ἀμέσως διέταξε τὸν Ἀλβανικὸν Σύνδεσμον, ὅπως ἀπαντες οἱ πρόκριτοι Ἀλβανοὶ μέχρι Ἄψου, καὶ μετ' ἄλλων ἐγκριτῶν πολιτῶν ἐξ ὄλων τῶν ἐπαρχιῶν, προσέλθωσι ἀθροῖοι καὶ ὀπλισμένοι εἰς Πρέβεζαν. Τὸ διάβημα τοῦτο τοῦ Μουχτάρ πασᾶ, ἦτο κατὰ τύπον, ἄξιον λόγου, διπλωματικῶν σχεδίων, ὅπως, διὰ τῆς συρροῆς ὀπλισμένων Ἀλβανῶν ἐν Πρέβεζῃ, δικαιολογηθῆ ἀπέναντι τῶν μεγάλων Δυνάμεων, διὰ τῶν ἀντιπροσώπων των, ὅτι, ὑπὸ τοιαύτην πίε-

σιν εὐρισκόμενος ἐκ μέρους τῶν Ἀλβανῶν, καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα φοβούμενος σπουδαίας ταραχῆς καὶ αἱματοχυσίας, δὲν θὰ δυνήθῃ νὰ συμμορφωθῆ κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ γράμμα τῆς Βερολινοῦ συνθήκης, τοῦ νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα σπιθαμὴν γῆς ἐκ τῆς Ἡπείρου. Τὸ σχέδιον τοῦτο, ἐχρησίμεισε τῷ Μουκτάρ πασᾶ, καὶ ὡς ἰσχυρισμὸς ἀπέναντι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλ' ἐκτὸς τούτου, τοῦ εὐπρεποῦς διπλωματικῶν μέσου, κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιτροπῆς, ἀπ' εὐθείας, μετεχειρίσθη τὴν εἰρωνεῖαν, ἵνα μὴ εἴπω τὴν περιφρόνησιν.

Τὸ κομικὸν μέρος ἦτο, ὅτι συμπεριέλαβε ὡς μέλος τῆς Ὀθωμανικῆς Ἐπιτροπῆς, τὸν Ἀβδιὸν-μπέη, τὸν ὡς ἠκούσατε, ἀποσταλέντα ἐπὶ τούτου ἐν Ἡπείρῳ, ἵνα σχηματίσῃ τὸν Ἀλβανικὸν Σύνδεσμον ἦτο δὲ τόσον ἐλλειπῆς διπλωματικῆς λεπτότητος ἢ τοιαύτη πράξις, ὥστε ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὴ πρεσβεία διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῆς, ἠδυνήθη ἀμέσως νὰ ἐνεργήσῃ τὴν παῦσιν τοῦ Ἀβδιδίου, καὶ νὰ διορισθῆ ἕτερον πρόσωπον ὡς μέλος τῆς Ὀθωμανικῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλ' ἡ τοιαύτη μεταβολὴ ἠνάγκασε τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιτροπὴν, οὐσαν ἤδη ἐν Πρέβεζῃ, νὰ ἀναμῆν ἄπρακτος ἐπὶ μῆνα σχεδὸν τὴν ἔλευσιν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἀντικαταστάτου τοῦ Ἀβδιδίου μπέη, Κωνσταντίνου ἑφέντη.

Ἡ εἰρωνεῖα δὲ ἦτο ἡ ἐξῆς:

Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιτροπὴ κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1879, ἀπεβιβάσθη εἰς Λευκάδα, ὅθεν διὰ ξηρᾶς μετέβαινεν εἰς τὸ προδιορισθὲν ὑπὸ τοῦ Μουχτάρ-πασᾶ χωρίον Κομπότι, ὅπου ἐμελλον νὰ συναντηθῶσιν αἱ δύο ἐπιτροπαί, ἵνα ἐπιληφθῶσι τοῦ ἔργου των. Ἡ ἐπιτροπὴ ἡ Ἑλληνικὴ ἀφίχθη εἰς Βόνιτσαν, εἰδοποιήθη παρὰ τοῦ ἐν Πρέβεζῃ Μουχτάρ-πασᾶ, ἵνα ἔλθῃ εἰς Πρέβεζαν, ἐνθα ἀνετώτερον, ἤθελον δυνήθῃ νὰ ἐργασθῶσι. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιτροπὴ, ἀπεδέξατο εὐχριστῶς τὴν πρότασιν, ἐπὶ τῷ ὄρῳ, τὸ ἀτυμπλοῖον «Ἀμφιτρίτη», ἀφῆθη ἐλεύθερον νὰ εἰσέλθῃ ἐν Πρέβεζῃ, ἵνα τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἡ ἀκολουθία των, συγκαίμακα εἰς εἰκοσι πρὸσωπα, δυνήθωσι νὰ κατοικήσωσι ἀνέτως ἐν αὐτῇ.

Οὕτω ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιτροπὴ ἐκ Βόνιτσας, ἀφίκετο εἰς Πρέβεζαν, ἀλλ' ἡ «Ἀμφιτρίτη» πλεύσασα ἐκ Λευκάδος ὅπως εἰσέλθῃ διὰ τοῦ στενοῦ στομίου τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἐν Πρέβεζῃ, οὐ μόνον ἠμποδίσθη, τοῦ νὰ εἰσέλθῃ, ἀλλὰ καὶ ἐυροβολήθη ἄνευ σφαίρας. Προφασίζόμενου τοῦ φρουράρχου, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Μουχτάρ-πασᾶ, διότι ἀπαιτεῖτο, φερμάνιον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἕως οὐ μένει ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ τὸ ἕτερον πολεμικὸν Ἑλληνικὸν πλοῖον, ὅπερ συνθήκως μένει συμφώνως τῆς συνθήκης μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, ἥτις ὀρίζει ἐν μόνον πλοῖον ὅπως εἰσέλθῃ μετὰ δέκα ἡμέρας ἀποστῆλλαι τὸ φερμάνιον, καὶ εἰσέλθῃ ἡ «Ἀμφιτρίτη», ἀλλὰ ἀδίκως, καὶ ἄνευ σκοποῦ ὑπέφερον ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιτροπὴ στενωχωρηθεῖσα, ἐπὶ δέκα ἡμέρας.

Ἡ πράξις αὕτη τοῦ Μουχτάρ πασᾶ, ἐξόγου ἀνδρὸς Ὀθωμανοῦ, στρατάρχου, φέροντος καὶ δικαίως τὸν τίτλον «Γαζὶ» νικητοῦ διὰ τῆς ἐν Μαυροβουνίῳ, καὶ Ἀσίᾳ κατὰ τῶν πολε-

μίων επιτυχείς στρατιωτικές πράξεις του, μάλλον νομίζω, προσβάλλει αυτόν, ὅστις ἐξ ὑψηλῆς περιωπῆς, ὑπέπεσεν εἰς ἀνοικείας αὐτῷ πράξεις.

Διηγούμενος, ὑμῖν, Κύριοι, ταῦτα, προτίθεμαι σύναμα νὰ κεντήσω καὶ τὴν ναρκωθεῖσαν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν μας, καθότι ἡ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἐπιτροπὴν, συμπεριφορὰ αὕτη ἀντενακλάτο εἰς τὸ ἔθνος. Καὶ δυστυχῶς, δὲν εἶναι αὕτη, ἡ μόνη, καὶ πρώτη ἐθνικὴ προσβολή. Ἀπὸ εἰκοσαετίας ἔχομεν τὴν τοῦ Χοβάρτ-πασᾶ τὸ 1869 ἐπὶ τῶν Κρητικῶν, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὕβρει περιορίσθημεν ἐπὶ ἐφημερίδων νὰ γράφωμεν. Μείνησο

Χοβάρτ. Τὰ δὲ περὶ ἐθνικοῦ στόλου γραφέντα ἔμειναν λόγια ἐπὶ τοῦ χάρτου. Μετὰ δεκαετίαν ἔχομεν τὰς περιφρονήσεις τῆς Τουρκίας, ὡς πρὸς τὸ ὀροθετικὸν ζήτημα. Μετὰ δύο ἔτη ὑπέστημεν, τὴν ἀπώλειαν τῶν Ἰωαννίνων καὶ δὲν ἐννοῶ μόνον τὴν χώραν, τῆς Ἠπείρου, ἢ τὴν ἄξιαν αὐτῆς ὡς ἑλληνικὴν ἐπαρχίαν, ἀλλὰ τὸ γόητρον καὶ τὴν ἐπιφροσύνην, ἰδίως τὴν ἀπήτουν καὶ ἀπαιτοῦσι τὰ ὕψιστα ἐθνικά μας συμφέροντα, ἵνα ἐξασκήσωμεν αὐτὰ ἐπὶ τῆς Ἀλβανίας, διὰ τῆς καταλήψεως τῶν Ἰωαννίνων, ὅπως ἐπροσδιόρισεν αὐτὰ ἡ Βερολίνοιος Συνδιάσκεψις τοῦ 1831. (ἀκολουθεῖ)

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Κ. ΣΤΡΑΤΟΥΛΑΚΗ
πολυκλαύστῳ μοι φίλῳ
ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ

Ἠαρήθηεν ἔτος θλιβερόν, ἀφ' οὗ σκληρῶς ἡ μήτρα
Ἀπέκοψεν ἀνηλικῆς τοῦ βίου σου τὸ νῆμα,
Κ' εἰσήγαγε διὰ πατιῶς ἡ εὐρωλόπος σου λῆρα,
Ταρεῖσα ὑπὸ ζοφερῶν καὶ ἀραχνῶδες μῆμα.

Φεῖ...! ὡς διήτων ἔδυσεν ὁ τηλαυγὴς ἀστὴρ σου,
Καὶ εἰς τὸ χῶμα ἔκλιτες ὡς μαρμαμένος κρῖτος,
Ἐβέβηθη ἀποτεφρωθὲν τὸ ἐμπνευσμένον πῆρ σου,
Καὶ ἡ ἠχὴ τῶν (στόνων) σου πικρῶς ἔγινε θρήνην....

Ἴδὲ ὡς νέμνη, διανθῆς ἡ ἀνοικεῖς προσβάλλει,
Καὶ ἄρωμα τρισάγιον, θυμῶρες διαπνέει,
Τῶν ἀηθόνων ὁ χορὸς ἐπὶ τῶν κλάδων ἐβάλλει,
Καὶ μὲ τὸ ἄσμα του αὐτὸ τὴν στέργειν σου κλαίει.

Τῆς Ἰδῆς σου αἱ κορφαί, κί' οἱ βράχοι τοῦ Σελήνου,
Τὸν ψάλτην καὶ πολεμιστὴν, συγκλαίοντες βοῖζον,....
Κί' οἱ φίλοι σου ἐνοῦμένοι εἰς τὴν βοήν τοῦ θρήνου,
Τὸ μνημῆ σου μὲ ἄφθονα νεκράνθημα στολίζουν.
Ἐν Πειραιεῖ, Μάϊου 1884.

ΑΦΕΣ ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΙΝ

τῇ νεαρῇ ποιητρίᾳ

ΦΩΤΕΙΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ*

Ἄφες τὴν ποίησιν ἀρκετ' διέρρευσεν ὁ θρήνος
Εἰς πᾶν σου ἄσμα· ἔκλαισες πολὺ, καὶ τί ἄρ κλαύσης;
Τί ἄρ τὸ πῆρ τῶν στίχων σου σκορπίσεις ἐπωδύνως;
Τὴν λῆραν εἰς συντρίμματα καλλίτερον νὰ θραύσης.
Τρυγῶν σὺ εὐπετερός ἐδῶ μάτην ζητεῖς αἰθρίαν,
Ξενίαν εἰς τὴν ἄγονον θὰ εὖρης κοινοίαν;

Θραῦσον τὴν λῆραν· σήμερον ἀπόκληρος καλεῖται
Ὁ φέρων εἰς τὰ στήθη του ποιητικὴν καρδίαν,
Καὶ προκαλεῖ τὸν χλευασμὸν καὶ πίπτων λησμορεῖται
Εἰς μίαν τάφον εὐτελοῦς φιλόξενον γωνίαν.
Δὲν ἔχει ἔαρ σήμερον ὁ ποιητὴς καὶ ἄνθη,
Καὶ ὁ λειμὼν τοῦ Παρνασσοῦ πρόωρος ἐμαράνθη.

Θραῦσον τὴν λῆραν· γόησσε τὴν νεὰν ἡλικίαν
Ἀποπλανῆ μὲ δνεῖρα ὄρατα, ἀλλ' ἐσπέρα
Μεθαύριον ἀκολουθεῖ τὴν εὐθρομον πρώταν,
Τὰ δνεῖρα ζωὴ πικρὰ καὶ πραγματικωτέρα.
Καὶ οὕτω μένουσα γυνὴ καὶ πόθων καὶ ἐλπίδος
Τὸ ῥῆγος συναισθάνεται ὑστέρως καταγρίδος.

Θραῦσον τὴν λῆραν· τὸ πτηνὸν εἰς τὴν εἰρκεὴν δὲν ψάλλει,
Καὶ εἶνε σήμερον πικρὰ εἰρκεὴ ἡ κοινωμία.
Ἴδὲ, μακρὰν ἡ παιδίᾳ πολὺχρονο ἀναθάλλει
Καὶ χύνει κάλλος καὶ ζωὴν ἡ ἀττικὴ εὐδία,
Καὶ εἶνε βλη ποίησις· πλὴν δὲν ἐμπνέει τώρα
Τὸν ψάλτην ὅπως ἄλλοτε τοῦ Πλάτωνος ἡ χώρα.

Καῦσον τὸν Βύρωνα· τὸ πῆρ τῆς φλογερᾶς του λῆρας
Εἰς τέφραν ἄς μεταβληθῇ τὸ ἄλγος του λησμόνει
Καὶ μᾶλλον ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς δροσερᾶς γιλέρας
Ἄς σε ἐμπνέει ἡ ἐλπίς αὐτῆ τοῦ βίου μόνη.
Φέρει τὰ δῶρα της πολλὰ καὶ ἄφθονα ἡ φύσις,
Εἰς τὴν ἀρχαίην κάλλιον αὐτῆς νὰ ἐντροφήσῃ.

Ἄφες τὴν ποίησιν· περὶ σοὶ δίδει ἡ νεότης
Καὶ φέρεσαι ὡς χρυσάλλις ὅπου τὸ φῶς ἀγράφει.
Ἄλλ' ἔχει ἰσχυρὰν πυρὰν καὶ ἡ πραγματικώτης
Καὶ περπολοῦσα τὰ πτερά πικρῶς ἀνακαγχάζει.
Θραῦσον τὴν λῆραν· ἔπλισον μὲ σίδηρον τὰ στήθη,
Ἴδὲ τὸ μέλλον εὐελπίς, λησιμόνησον καὶ ζήθε.

Ἀθήνησι, Μάϊος 1884

ΚΩΝ. Φ. ΣΚΟΚΟΣ

(*) Σ. Α.— Εἰς μνημόσυον τῆς πολυκλαύστου ποιητρίας Φωτεινῆς Οἰκονομίδου δημοσιεύομεν ἐκ τοῦ ἐξ ἐλεγκτῆς συλλογῆς λυρικῶν ποιήσεων, τὸ περιπτῶδες τοῦτο ποίημα, γραμμέν πρὸ δεκαετίας ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τῆς μελαγχολικῆς καὶ θρηνηστικῆς ἐκείνης Μούσης, ἥτις, ἐν τῇ αὐγῇ ἀνάμνη τῆς ζωῆς εἴμαρτο νὰ συντριβῇ οὕτω πρόωρος ὑπὸ τὸ ἄλγος καὶ τὴν οὐδύνην.

ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Β.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΕΡΡΑΣ(1)

Γεννηθείς ὁ Σέρρας ἐξ εὐπατριδῶν καὶ λίαν εὐπόρων γονέων ἐν Ζακύνθῳ, τῇ 25 ὁκτωβρίου τοῦ ἔτους 1740, διηγήθη ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι τὰ ἀκύματα καὶ ἀθῶα τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἔτη, ἀναστρεφόμενος ὑπὸ τῶν δυτικῶν ἱερέων καὶ μοναχῶν, οἵτινες τοῦ ἐνέπνευσαν αἰσθήματα φιλόδηρα καὶ φιλοπόδοι. Μαθὼν τὰ πρῶτα γράμματα, μετέβη εἰς τὴν Ἑνετίαν, καί, ἐπὶ τέσσαρα ἡλόκληρα ἔτη, ἐφοίτησεν εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριον (Coleggio) τῆς Μοράνου, ἐνθα ἐγένετο ἐγκρατῆς ἰδίως τῆς τε λατινικῆς καὶ ἰταλικῆς φιλολογίας.

Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα ἡ ὁρμήφυτος αὐτοῦ κλίσις, τὸν ὤθησε πρὸς τὰς ἱστορικές μελέτας τῆς Ζακύνθου. Διό συνέλεγεν οἰκογενειακὰ ἐγγραφα διεσπαρμένας χρονολογίας καὶ ἄλλα τοιαῦτα, δυνάμεθα νὰ ὀφελήσῃσι τὰς μελέτας αὐτοῦ. Ἡ ἔλλειψις ἱστορίας Ζακύνθου ἦτο ἐπαισθητὴ τότε. Εἰς τῶν προγόνων αὐτοῦ, ὁ Χίος Γεώργιος Σέρρας(2) εἶχε συγγράψῃ μίαν ἰταλιστὴν, ἀλλ' ἔμεινεν ἀνέκδοτος, καὶ ἀγνοεῖται ἡ πραγματικὴ αὐτῆς τύχη. Ἀκολουθῶν ὁ Λατινοεπίσκοπος Ζακύνθου Ῥεμονδίνης, τῷ 1756, ἐξέδοτο ἐν Ἑνετίᾳ, λατινιστὴ τὰς περὶ Ζακύνθου αὐτοῦ μελέτας, ὑπὸ τὸν τίτλον De Zacynthi Antiquitatibus et fortuna Commentarius. Τὸ ἔργον τοῦτο δὲν εἶνε βεβαίως ἀναμάρτητον οὐδὲ πλήρες, ἀλλὰ τὸ μόνον, δι' οὗ ἠδύνατό τις νὰ μάθῃ τι περὶ Ζακύνθου.

Ὁ Σέρρας, ἵνα κάμῃ μᾶλλον προσιτὰς τὰς τοῦ Ῥεμονδίνης μελέτας, τὰς μετέφερον εἰς τὴν ἰταλικὴν διάλεκτον ὑπὸ ἄλλον τίτλον, τὸν ἐξῆς: Storia antica e moderna della citta ed isola di Zante, scritta in latino da M. Baltassar Maria Remondini ed ora tradotta in italiano e riformata corretta ed arricchita di molte considerabili aggiunte, studio e fatica di Niccolò Serra. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Σέρρας εἶνε ἀξιόλογον, καθότι δὲν εἶνε μόνον μεταφράσις. Προσέθεσε πολλὰ ὀφέλιμα καὶ ἐπιδηλώσασα τινά. Ἄλλ' εἰσέτι δὲν εἶνε ἔργον πλήρες καὶ ἐμβριθές. Δυστυχῶς ὁ Σέρρας δὲν ἐτύπωσε τὸ ἔργον τοῦτο, ἀλλὰ εἰδίδετο ἐν χειρογράφῳ πρὸς ἀνάγνωσιν. Ὁ Διονύσιος Βαρβιάνης λαβὼν τὸ χειρόγραφον τοῦ Σέρρας, τὸ ἀντέγραψεν εἰς τὰ πολύτιμα αὐτοῦ χρονικά ἰδίως τῆς Ζακύνθου, ἀπερ ἀνέκδοτα σφύζονται εἰς τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον Ζακύνθου.

Ὁ Σέρρας κατηνάλωσε τὸν βίον αὐτοῦ ὅλως εἰς τὰς ἱστορικές μελέτας, καὶ εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν. Συνέγραψεν εἰσέτι: *Ἀπομνημονεύματα τῆς οἰκογενείας Σέρρας μετὰ τοῦ γενεαλογικοῦ δένδρου* — Μικρὰς ἀρχαιολογικὰς μελέτας — Λόγους διαφόρους.

Τὰ πονήματα ταῦτα σφύζονται ἀνέκδοτα, τινὰ δὲ καὶ παρὰ τῷ κ. Μ. Κασσάνῳ μυσθούρα. Ἀπεβίωσε τῷ 1784. Ἐν Ζακύνθῳ 1884. Σ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

(1) Ἠλικὴ ἀνέκδοτος — Ἀρχειοφυλακεῖον Ζακύνθου — Ἐγγραφα οἰκογενείας Σέρρας συζόμενα, παρὰ τῷ κ. Μιχαὴλ Κασσάνῳ.

(2) Περὶ τοῦ Χίου τούτου λόγιου ἐγράψαμεν ἡμεῖς εἰς τὴν Κυψέλην Ζακύνθου ἀρ. Α'. τ. Α'.

Γ.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΡΟΔΟΣΤΑΜΟΣ

Ὁ Ροδόσταμος οὗτος κατηνάλωσε τὸν σχετικὸν μακρὸν αὐτοῦ βίον ὑπὲρ τῶν γραμμάτων μᾶλλον ἢ τῆς ἐπιστήμης. Ἐγενήθη ἐν Κερκύρᾳ τῇ 28 ὁκτωβρίου τοῦ ἔτους 1739(1). Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ματθαῖος Ῥοδόσταμος, σπουδάζας ὑπὸ τὸν διαπρεπῆ ἀνατομικὸν Santorini, ἦτο ἱκανὸς ἰατρός καὶ ὑπαδὸς τῶν δοξασίων τοῦ ἰατροῦ Bellini. Ὁ ἰατροφιλόσοφος Λαζάρος Μόρδος διείσωζεν ἐν τοῖς ἐγγράφοις αὐτοῦ *Πληροφόριον τοῦ Ματθαίου περὶ ὑγιεινῆς προμηθειᾶς μετέγγραφον*, ἧτις λίαν ἐμβριθὴς καὶ λόγου ἀξία ἦτο ἀφοῦ, αἱ διὰ ταύτης ὑποστηριζόμεναι θεωρίαι μετ' ἐπαίνων παραδέχεται ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ περιφανοῦς Ἀλεξάνδρου Macoppe(2).

Ὁ Ἀντώνιος Ῥοδόσταμος ἐξεπαιδεύθη τὸ πρῶτον ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἀκολούθως μεταβὰς εἰς τὴν ἑσπερίαν πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του ἐπεδόθη εἰς τὴν ἰατρικὴν, εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ὁποίας παρώρμα αὐτὸν ἡ φιλόδηρος αὐτοῦ καρδιά.

Ἐπανακάμψας εἰς Κέρκυραν ἐξηκολούθει μελετῶν καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλολογίαν, ἰδίως δὲ εἰς τὴν μελέτην τῶν τυχῶν τῆς ἰδιαίτερας αὐτοῦ πατρίδος Κερκύρας ὅπως συγγράψῃ τὴν ἱστορίαν, ἐπειδὴ ἦτο τότε καταφανὴς ἡ ἔλλειψις.

Ἡ μελέτη τῆς κερκυραϊκῆς ἱστορίας εἶνε ἐπιχειρήσις ἀξία λόγου. Ἡ μικρὰ αὐτὴ τῆς Ἑλλάδος γωνία, ἀπὸ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων ἤρξατο σελίδας τινὰς κατέχουσα ἐν τῇ ἱστορικῇ ἀξίᾳ προσοχῆς καὶ σοβαρῆς μελέτης. Ὁ Ἀνδρέας Μαυροῦρας μυθολογὸς μᾶλλον ἢ ἱστορικὸς ἐδημοσίευσεν τῷ 1672, ἰταλιστὴ ἱστορίαν τῆς Κερκύρας. Ὁ περιφανὴς Querini ὁ καθέξας τὴν ἔδραν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας Κερκύρας ἀπὸ τοῦ 1724, ἕως τοῦ 1727, ἐξέδοτο τῷ 1738 λατινιστὴ τὸ *Primordia Coreyrae* ὅπερ μετ' ὅλων τῶν ἑλλείψεων εἶνε ἔργον ἀξιὸν ἀναγνώσεως καὶ ἐπαξίως ἐξελληνίσθη ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως.

Ὁ Ἀντώνιος Ῥοδόσταμος ἤμαζε καθ' ὅν χρόνον ἤρξατο ἡ κοινωνία νὰ λάβῃ νέαν τάσιν πολιτικὴν καὶ ὁ ἄνθρωπος νέαν ζωὴν, καθ' ὅν χρόνον ἡ ποίησις εὐρύνουσα τὸ στενὸν αὐτῆς βασιλείου. ἐξευγνίζε τὴν ἀνθρωπότητα διὰ νέου ἰδανικοῦ, ἡ ἐπιστήμη ἠτομαζέτο νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὰ μυστήρια τῆς φύσεως καὶ ἡ ἱστορία ἱερανοῦσα καὶ μελετώσα τὰ κατ' ἄνωμα τῶν προγόνων προσεπάθει ὅπως τοῖς μὲν μεταγενεστέρους διδάσκει τὸ παρελθόν, τοῖς δὲ συγχρόνοις νὰ ὑπόσχεται πᾶν ὅτι εἰς αὐτοὺς ἀνήκει.

Ὁ Ῥοδόσταμος ὅμως τῶν ἀρχῶν τούτων δὲν φαίνεται ὁ παθὸς παρασυρόμενος ὑπὸ φιλικῶν προλήψεων ἀπέβριπτεν ὡς πίστεως ἀνάξιας ἱστορικές ἀληθείας καὶ παρεδίχετο πράγματα ἀνάξια καὶ προσοχῆς ἐνίοτε. Ἦτο μὲν κάτοχος γνώσεων, ἀλλὰ ἐστειροτὸ ἀγγιγνίας καὶ τῆς δεύσης δικαιοσύνης ὅπως φανῇ δικαστῆς δίκαιος. Αἱ περὶ Κερκύρας μελέται αὐτοῦ τιτλοφοροῦνται *Memorie appartenenti alla*

(1) Βροκίνη, Βιογρ. Σχεδάρ. σελ. 62

(2) Λαζάρου Μόρδος *Notie Mi cellane intorno Corcira* σελ. 66

ΕΘΙΜΑ ΓΑΛΛΕΣΙΔΙΟΥ

APPABONNES

Καὶ ἐνταῦθα, ὡς πανταχοῦ, ὁ γάμος θεωρεῖται ὡς ἐν ἐξ ἐκείνων τῶν καθηκόντων τῶν ἐπιβαλλομένων τῷ ἀνθρώπῳ ὑπὸ τῆς θεοσεμίας καὶ τῆς πολιτείας, διότι διὰ τοῦ δεσμοῦ τούτου ἐκδηλοῦται ἡ μεταξὺ τῶν μελῶν μιᾶς κοινωνίας ἀγάπη καὶ συμπάθεια, δι' ἣν καὶ μόνων εἶνε δυνατὸν νὰ κατορθωθῇ ἡ ἐδραίωσις τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας.

Τοῦ γάμου προηγούνται, ὡς συνήθως, οἱ ἀρραβῶνες, ὁ προσωρινὸς οὗτος εἰπεῖν δεσμὸς μεταξὺ τῶν δύο ἀγαπωμένων νέων, ὁ ὅρμος ὁ ἐξασφαλίζων τὸ μέλλον των καὶ ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὡς ἐγγύριον τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σκοποῦ ὃν προέβλεπο θεωροῦνται, λέγω, οἱ ἀρραβῶνες ὡς ἐγγύριον καθότι σπανίως διαρρηγνύνται μεσαλαβεί δὲ χρονικὸν διάστημα μεταξὺ τοῦ γάμου καὶ τῶν ἀρραβῶνων δύο ἢ τριῶν ἢ καὶ περισσοτέρων ἐτῶν τούτο ἀποδοτέον ἐν μέρει καὶ εἰς τὸ ἐπιτήδευμα τῶν ἀνδρῶν, ὡν οἱ πλείστοι εἶνε ναυτικοὶ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀναγκάζονται ν' ἀπομακρύνονται τῆς πατρίδος των.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν συναψῶσι σχέσεις μεταξὺ των ὁ νέος καὶ ἡ νέα, ἀποφασίσωσι δὲ περὶ τοῦ πρακτικοῦ δηλ. περὶ τοῦ τελικοῦ σκοποῦ των, τοῦ γάμου, ἄρξεται ἡμέρα τις, καθ' ἣν συνέρχονται ἡ οἰκογένεια τοῦ μέλλοντος γαμβροῦ ἀφ' ἐνὸς καὶ ἡ τῆς μελλούσης νύμφης ἀφ' ἑτέρου· τότε δὲ γίνονται αἱ ἐπίσημοι λεγόμεναι ἀναγνώσεις, καθ' ἃς γίνεται γνωστόν, ὅτι οἱ δύο νέοι ἀγαπῶνται ἀμοιβαίως, ὅτι ἐπιθυμοῦσι νὰ συνδέσσωσι τὰς τύχας των καὶ νὰ συζήσωσιν οὕτω δὲ ἐνώπιον τοῦ οἰκογενειακοῦ οὗτως εἰπεῖν τούτου συμβουλίου ὑπόσχεσθαι οἱ μέλλοντες σύζυγοι, ὅτι θέλουσι προσπαθήσει κατὰ τὸ ἐνὸν νὰ καταστήσωσι τὸν βίον των εὐδαίμονα καὶ ὅσον οἶόν τε ἀπηλλαγμένον θλίψεων καὶ δυστυχημάτων, ἐκτὸς δηλ. τῶν ἐξ αὐτῶν ἀνεξαρτήτων τῆς ἐαυτῶν θελήσεως.

Μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν ταύτην ἄρξεται ἄλλη ἡμέρα καθ' ἣν γίνεται ἡ ἀλλαγὴ τῶν δακτυλίων δηλ. ὁ μὲν γαμβρὸς προσφέρει τῇ νύμφῃ τὸν δακτύλιόν του καὶ τὰν ἀπαλιν ἡ νύμφη τῷ γαμβρῷ. Γίνεται δὲ τοῦτο μετὰ τινος τελετῆς ἣν δὲν νομιζῶ ἄσκοπον νὰ περιγράψω. Συνέρχονται δηλονότι οἱ στενότεροι συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ τε γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης ἐν τῷ οἴκῳ ταύτης ἐννοεῖται ὅτι δύο ἢ τρεῖς λαμβάνουσι τὴν πρωτοβουλίαν καὶ καλοῦσι τοὺς ἄλλους διὰ τῶν ἐγγυριῶν ὀργάνων, τὰ ὁποῖα συνίστανται ἐξ ἐνὸς τετραγώρου καὶ κιθάρας ὡν γίνεται χρῆσις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐν ταῖς πλείστασι τῆς Ἑλλάδος πόλεσιν, οὕτω δὲ ἐν κώμαις μεταβαίνουσιν εἰς τὸν πρὸς ὄρον. Φέρουσι δὲ μετ' ἐκείνων οἱ περὶ τὸν γαμβρὸν καὶ τὰ πρὸς τὴν νύμφην δῶρα συνιστάμενα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐξ ἐνδυμάτων, ὑποδημάτων, καλυμμάτων κεφαλῆς καὶ ἐν γένει διαφόρων ἄλλων ἀντικειμένων ἀναγομένων εἰς τὸν γενναῖον καλλωπισμὸν. Τὰ δῶρα δὲ ταῦτα, τὰ ὁποῖα δυνατὸν νὰ εἶνε καὶ μεγάλῃς ἀξίας κατὰ τὴν θέσιν

storia civile antica emoderna dell isola de Corfù, αἰτινες μετ' ὅλων τῶν ἀμαρτημάτων καὶ ἐλλείψεων εἶνε ἀξία λόγου. Δυστυχῶς ὅμως σφύζονται εἰσέτι ἀνέκδοτα παρὰ τῷ ἐγγόνῳ αὐτοῦ, πρῶτον τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου τοῦ Α'. αὐλάρχῃ.

Ὅτι ἡ Κέρκυρα μετὰ πεισματώδη πολιορκίαν παρεδόθη κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ ἔτους 1799 εἰς τοὺς Ῥωσοτούρκους ἐκθεσιν περὶ τῆς πολιορκίας καὶ παραδόσεως τῆς νήσου Κερκύρας, ἐκδοθεῖσαν τῷ 1799 ἐν Κερκύρᾳ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Relazione dell' assedio di Corfù esua capitolazione*. Ἡ ἐκθεσις αὕτη εἶνε μεροληπτικὴ.

Εἰς ἄκρον μουσοφιλητος ὡν ἐχρημάτισε μέλος ἐκ τῶν σπουδαίων τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας, ἐπὶ Γάλλων, ἐν ἣ δια ποιημάτων ἐν λατινικῇ φωνῇ συνεχῶς κατεγοήτευε τὴν τῶν ἀκρατῶν ὁμηγυρίαν.

Εὐρὼν ὁ μακαρίτης Μιχαὴλ Μουστοζούδης, υἱὸς τοῦ περιωμένου λογιῶ, ποιήματα, ἐντυπα καὶ ἐν χειρογράφῳ, τοῦ Ῥοδόσταμου, ἐν τοῖς ἐγγράφοις τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς του, εἶδωκεν αὐτὰ ὡς δῶρον, εἰς τὸν ἀοιδίμον ἡμῶν φίλον Σοφοκλῆ Κ. Οἰκονόμου, ὅστις, σκοπὸν εἶχε, νὰ δημοσιεύσῃ μελέτην περὶ τῶν ἔργων τούτων, ἀλλὰ, πρὸς ζημίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἐπελθόντος τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐστερήθημεν ἀξιολόγου μελέτης.

Ὁ Σοφοκλῆς Οἰκονόμου ἔλαθε τὴν καλωσύνην νὰ μᾶς κάμῃ γνωστὰ τὰ ἔργα ταῦτα ἀπερ εἶνε διάφορα, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν τὰ ἐξῆς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Σπυριδῶνος Προσαλένδου, τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως (ὃν καλεῖ κερκυραῖον) τοῦ Ἰωάννου Λακαράεως, κτλ. Ἐπιβαλόμενος εἰς τὸν ἡμέγα Ναπολέοντα, εἰδύλλιον ὑπὲρ τοῦ Ἀρμυστοῦ Θωμᾶ Μαιτλάνδου, ἀποθέσει τῆς Καρλόττας Σοφίας ΓεωργίουΓ'. εὐχαριστήριον τῷ Ἀλεξάνδρῳ Α'. αὐτοκράτορι πασῶν τῶν Ῥωσίων διὰ τὰς ἐναντίον τῶν Γάλλων νίκας ὕμνησε τὸν Ἅγιον Σπυριδῶνα, τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσίας καὶ Γαλλίας, τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας τὸν Ἀντώνιον Κουρούτον, τὸν Στυλιανὸν Βλασσόπουλον, τὸν Ἀλεξάνδρον Ῥωμέσιον κτλ. Ἐγκωμιάσει δὲ κερκυραϊκοὺς ἄθλους. Ἐγραψε στίχους ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ υἱοῦ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ Μετσενίου. Διάφορα ἐποίησεν ἐπιγράμματα καὶ ἐμμέτρους μεταφράσεις. Ταῦτα πάντα λατινιστὴ. Ἑλληνιστὴ δὲ ἐποίησε ἐπιγράμματα τινὰ καὶ ὕμνους ἐν οἷς, καὶ τὸν εἰς τὸν Ἅγιον Σπυριδῶνα, ἔχοντα καὶ λατινικὴν στιχηρὰν παράφρασιν.

Συνέγραψεν εἰσέτι ἰταλιστὴ ἐπικθῆδιον λόγον ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Σπυριδῶνος Προσαλένδου ἀπεβίωσεν ἐν Κερκύρᾳ τῇ 18 Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1821 (3).

Ἐν Ζακύνθῳ 1884.

Σ. Δ. ΒΙΑΖΗΣ.

(3) Ὁ κ. Βροκίνης (ἐν ἀντ. σελ. 63) λέγει, ὅτι τῷ Ροδόσταμῳ ἀποδίδεται ἐτι ἡ συνταξίς τῆς λατινικῆς ἐπιγραφῆς τῆς πρὸς τὴν ὁδὸν Εὐγενίου προσόψεως τοῦ Δημοτικοῦ θεάτρου Κερκύρας.

ήν κατέχει εν τῇ κοινωνίᾳ ὁ δωρῶν νυμφίος, φέρει πᾶς τις ὅστις, θεωρεῖται καλόν, νὰ εἶνε ὁ στενότερος συγγενὴς τοῦ γαμβροῦ καὶ μάλιστα ἀδελφός. Ἄφ' οὗ λοιπὸν συναχθῶσι παρεούνηται ἐν σώματι πρὸς τὸν οἶκον τῆς νύμφης καθ' ἑδὼν διερχομένης τῆς συνοδίας γίνονται τὰ λεγόμενα *ματίσματα*, ῥίπτουσι δηλ. οἱ παριστάμενοι κόκκους ὀρύζης καὶ σακχαρωτὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπευχόμενοι ἔτη πολλά καὶ εὐδαιμόνια, ὑποδηλοῦντες ἴσως διὰ μὲν τῆς ὀρύζης πολυτεκνίαν, διὰ δὲ τῶν σακχαρωτῶν βίον εὐχάριστον καὶ γλυκύν, ὡς ἡ οὐσία ἐξ ἧς ταῦτα κατεσκευάσθησαν.

Φθάσαντες ἐπὶ τέλους εἰς τὸ οἶκον τῆς νύμφης, ἔνθα πάλιν ἔχουσι συνέλθει οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι αὐτῆς, γίνονται δεκτοὶ δι' ὁμοίων βαντισμάτων καὶ εὐχῶν, πρὸς ἃς φιλοφρονούνητες ἀποδίδουσι τὰ ἴσα μεθ' ὅ πάντες εἰσέρχονται εἰς τὴν πρὸς τὴν ἑορτὴν ταύτην παρεσκευασμένην αἴθουσαν, ἐν ἣ εἶνε παρατεθειμένη τράπεζα ἐν λιτότητι ἢ θαυλεῖα καὶ πάλιν ἀναλόγως τῶν μέσων ἄτινα διατίθει ἡ νύμφη.

Ἡ τελευτὴ τῆς ἀλλαγῆς τῶν δακτυλίων λαμβάνει χώραν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ δεῖπνου ἀφ' οὗ δηλ. τοποθετηθῶσιν οἱ συνδαιτημόνες περὶ τὴν τράπεζαν κατὰ τὰς ὠρισμένας θέσεις, παῖς τις παρουσιάζει πρὸς τὸν πατέρα τῆς νύμφης δίσκον ἐν ᾧ ἔχουσι παραθέσει ἀνωδέσμη, ζακχαρωτὰ καὶ δύο δακτυλίους ὁ πατὴρ λαμβάνει τοὺς δακτυλίους συσταυροὶ αὐτοῦ καὶ ἀπευθύνει πρὸς τὸν Ἰψιστον εὐχὰς τινὰς ὧν ἡ ἔννοια εἶνε περίπου ἡ ἐξῆς «Θεὲ, ὁ ὅποιος ἐπλασας τὸν κόσμον καὶ παρέσχες ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ χάρισον καὶ τοῖς τέκνοις μου τούτοις ὑγείαν, εὐτυχίαν, καλὰ τέκνα καὶ ἐν γένει πᾶν ὅτι ἐπιθυμῶ ἢ καρδίᾳ των» συγχρόνως δὲ θέτει τὸν μὲν δακτυλίον τοῦ γαμβροῦ ἐπὶ τὸν δάκτυλον τῆς νύμφης καὶ τὰ νύμφην, καὶ δικασκορπίζει τὰ σακχαρωτὰ, τῶν παρισταμένων εὐχομένων τοῖς νέοις πᾶν τὸ ἐπιθυμητὸν καὶ συνοδευόντων τὰς εὐχὰς διὰ τῆς συνηθεστάτης φράσεως νὰ *ζήσετε* νὰ *γαράσετε*.

Ἡ σκηνὴ αὕτη ὡς ἔννοσι τις εἶνε λίαν συγκινητικὴ καὶ μάλιστα ὅταν τὸ πρόσωπον τὸ ἀποτεῖνον τὰς εὐχὰς, περὶ ὧν προείπον συναισθάνεται τὴν θέσιν του, καθὼς πράγματι εὐρίσκειται ἐν μίᾳ τῶν εὐτυχιστέρων στιγμῶν τοῦ βίου του, ἀποκαθιστῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ τὰ τέκνα του καὶ χαραττων οὕτως εἰπεῖν τὴν πρὸς τὴν εὐχῶν καὶ εὐδαιμονίαν αὐτῆς ἄγουσαν ὁδόν. Ἐγὼ τοῦλάχιστον ὁμολογῶ, ὅτι παρευρεθείς ποτε ἐν ἄλλῃ τινι πόλει, ἐν ἣ ἐτελείτο ἡ αὕτη τῶν ἀρραθῶνων σκηνῆ, ὑπὸ τοιαύτης συγκινήσεως κατελήφθην ἐκ τῆς εὐχῆς ἧς ὁ πατὴρ τῶν μελλονύμφων ἐπέφερε μετὰ προφανούς ψυχικῆς ταραχῆς, τοσοῦτο λέγω συνεκινήθη, ὥστε τὰ δάκρυα ἀνεπαίσθητως ἔρρευον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου (πρᾶγμα ἄλλως τε λίαν σπάνιον δι' ἐμὲ) ὡσεὶ, περὶ ἐμοῦ ἐπρόκειτο, ἐν ᾧ πράγματι δὲν ἦμην ἢ ἄπλους κατὰ τύχην θεατῆς ἐφαντάσθη δὲ τὴν θέσιν ἐκείνων, οὗς ἀμέσως τὸ πρᾶγμα ἐνδιέφερε.

Περαιτεθέντος οὕτω τοῦ ἐπεισοδίου τούτου, κάθηνται πάντες περὶ τὴν τράπεζαν, ἐν ἣ τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἔχει ὁ πατὴρ τῆς νύμφης ἔχων ἐκ δεξιῶν μὲν τὸν γαμβρόν ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὴν νύμφην, κατὰ τάξιν δὲ τὸν παρὰ νυμφον καὶ τοὺς

πλησιεστέρους συγγενεῖς καὶ λοιπούς φίλους. Τρώγουσι λοιπὸν ἐν γενικῇ χαρᾷ καὶ εὐθυμίᾳ, κατὰ τὴν ὥραν δὲ τῆς παραθέσεως τῶν γλυκυμάτων καὶ ὀπωρικῶν γίνονται αἱ προποσώσεις, καθ' ἃς ἐπεύχονται τοῖς μελλονύμφοις τὰ προσήκοντα, εἴτε διὰ στίχων εἴτε ἐν πεζῷ λόγῳ ἕκαστος κατὰ τὰς διαθέσεις καὶ γνώσεις του.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ δεῖπνου γίνονται τὰ καλούμενα *μαρτυριάτικα* παῖς τις δηλ. φέρει δίσκον, ἐν ᾧ περιέχονται μανδύλια ἐκ μεταξῆς ἢ ἐξ ἄλλων πολυτίμων ὑφασμάτων ποικίλων χρωμάτων (τούτων μεγάλην ποιοῦνται χρῆσιν οἱ κάτοικοι τῶν ναυτικῶν μερῶν περιτυλίσσοντες δι' αὐτῶν τὸν λαϊκὸν πρὸς στολισμὸν καὶ ἀντικαθιστῶντες οὕτως εἰπεῖν τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς λαίμοδες) καὶ παρουσιάζει αὐτὸν τῷ πατρὶ τῆς νύμφης· οὗτος δὲ δίδει ἐκάστῳ τῶν συνδαιτημόνων ἀνὰ ἓν ὡς μαρτυρίαν τρόπον τινὰ τῆς ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς τῶν ἀρραθῶνων δεσμοῖς γενομένης τελετῆς, ὡς τὰ κατὰ τὴν τέλει τοῦ βαπτίσματος διδόμενα μετάλλια τὰ ἐπ' ἴσης μαρτυριάτικα καλούμενα. Μετὰ τοῦτο δὲ ἐξακολουθεῖ ἡ διασκέδασις μέχρι τῆς πρωῆς κατὰ τὰς διαθέσεις τῶν παρισταμένων, ὅτε πλεον ἀποχωροῦσιν ἐκ τοῦ οἴκου τῆς νύμφης οὐχὶ ὅπως ἀπέλθῃ ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, ἀλλ' ὅπως συνεχίσωσι τὴν ἑορτὴν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ γαμβροῦ.

Ἰπὸ τὰς ὁδηγίας λοιπὸν τῶν παλληκαριῶν τοῦ γαμβροῦ, φερόντων τὰ δωρηθέντα μανδύλια ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των ἐν εἰδεί Τουρκικοῦ καλύμματος, (σαρικίου) ἢ ἐπὶ τοῦ στήθους κατὰ μήκους τῆς διαγωνίου, καὶ τὸν ἦγον τῶν ἐγγυρίων ὀργάνων, περὶ ὧν ἔφθην εἰπὼν, βαδίζουσι πάντες πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ἔνθα καὶ πάλιν εἶνε ἑτοιμοὶ δεῖπνον ἐκεῖ δὲ φαίδροι, χαριέντες καὶ εὐθυμοὶ ὡς ἐκ τῶν νυκτερινῶν πρὸς τὸν Βάχχον θυσίῶν ποιοῦνται συνέλειαν καὶ τέλος τῆς ἐπὶ τοῖς ἀρραθῶσι συναναστροφῆς καὶ ἀπέρχονται ἀπρηθηκότες ἐκ τῆς εὐχαρίστου ταύτης ἐνασχολήσεως· οὕτω δὲ διδεται τέλος εἰς τὴν οἰκογενειακὴν ταύτην ἑορτὴν, ἧς φαίνεται ὅτι μετέχει πᾶσα ἡ κοινωνία ὡσεὶ χαίρουσα ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ ἄλλων μελῶν αὐτῆς.

Περὶ γάμου προσεχῶς.

I. ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗΣ

ΛΟΓΟΣ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟΥΣ

ἐκφωνηθείς

τὴν 29 Ἀπριλίου 1884

ὑπὸ ΣΗΥΡΙΑΔΝΟΣ ΖΑΒΙΤΣΑΝΟΥ

ἐν τῷ Ναυπλιακῷ ναφ' τῆς Ἰπεραγίας θεοτόκου κατὰ τὸ μνημόσνον τῆς

ΘΕΟΦΑΝΗΣ Ε. ΚΑΤΣΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

Σκληρὰ καὶ βαρεῖα θύελλα, σαλεύουσα, ἔνθα πίπτῃ, τὴν θάλασσαν καὶ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὅθεν διέρχεται, ἀφανί-

ζουσα, ἐνέσκηψεν εἰς τινὰ τῶν ἡρέμων καὶ γαληνιαίων ἡμῶν πλώων, καὶ τὸ μὲν σκάφος ὤθησεν εἰς τὴν ξηρὰν, τὸ δὲ πλῆρωμα καὶ τοὺς ἐπιβάτας κατέστησε ναυαγούς. Τοῦτο εἶναι τὸ ὄλον τοῦ πράγματος. Ἄλλὰ τὸ πρᾶγμα πῶθεν ἐπισυνέβη;

Ἄπορον!.. Τὸ μόνον βέβαιον εἶναι, ὅτι οὐδαὶς ἐν νῶ ἐτίθη τὸν κίνδυνον καὶ τὴν συμφορὰν. Πάντες συνεωχούμεθα καὶ συνεποσιάζομεν, ἄλλος μὲν ὑπὸ τῆς δρόσου τῆς πνοῆς τῆς θαλασσίας αὔρας ψυχαγωγούμενος, ἄλλος δὲ τῇ τερπνῇ θεᾷ τῶν ὑγρῶν τοῦ σκάφους κελεύθων ἐπιχαίρων, ἄλλος οἰκείας περιπτύξεις μετ' εὐλιμενον ἀπόδασιν ὄνειροπολῶν, ἄλλος προσδοκίας γαιωδῶν ἀπολαύσεων ἐν τῷ μέλλοντι προμνηστευόμενος, καὶ ἄλλος εἰς ἄλλα παραπλησίων πραγμάτων ἐντροφήματα τὸ πνεῦμα διαδόσκων. Εἰς καὶ μόνος, εἰς μεταξὺ ἡμῶν, (1) εἰς ἐξ ἐκείνων, ὅστινες τὴν ἐμπειρίαν τοῦ ναυτοῦ ἐν ταῖς ὁργαῖς τῶν τρικυμιῶν καὶ καταιγίδων ἐξαγοράζουσιν, ἐταστικὸν περιήγαγεν ἐπὶ τῆς ὄψεως τοῦ ῥοδοπέλου ὀρίζοντος βλέμμα, καὶ, διακρίνας που ἀμυδρὰν νεφέλην, δίκην στήλης ἀπὸ τῆς Γῆς πρὸς τοὺς Οὐρανούς ὀρθομένης πάραυτα, τὴν εὐωχίαν καταλιπόν, ἔστη ἄγρυπνος ἐπὶ τοῦ πηδαλίου. Παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν τὸ στερέωμα θολοῦται, ἡ ἀπειλὴ τῆς διαρρήξεως τῶν ὀμβρῶν καὶ τῶν ὑετῶν περιήλθεν εἰς τὸ στάδιον τοῦ διαταγματοῦ καὶ μετὰ σμικρὸν βαθὺς ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς φύσεως μηχανοδὸς ἔδωκε τὸ σύνθημα τοῦ πολέμου, τὸν ὅποιον ἡ μανία τῶν ἐγερθέντων ἀνέμων ἐκήρυξε κατ' ἀλλήλων. Συνεκρουόντο Τιτῶνες πρὸς Τιτῶνας, κύματα θαλάσσης πρὸς βράχους καὶ ἀκτὰς καὶ τὸ πᾶν ἐνὶ λόγῳ προουκίετο ἐπικειμένην συντέλειαν. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας!.. Ἰπὸ τὸ κράτος τοῦ τηλικούτου κινδύνου ἢ ἐπιδεξία τοῦ οἰκοστροφίου χεῖρ, μὴ ἐνδιδούσα εἰς τὰς ἐναντίας τῶν ἀνέμων φορὰς, ἔστρεψε τὸ πηδάλιον ὑπ' ὄλας τὰς γραμμάς, καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ ἀλληλοδιαδόχως συνέστειλε καὶ ἀνεπέτανε τὰ τοῦ σκάφους ἰστία, ὅπως τῆς φοβερῆς ἐκείνης μῆνιος εὐκαιρήσαντες διολισθήσωμεν. Ἐπαλαίσσαμεν ὑπ' αὐτὸν ἀνθ' ὅλων ἡμῶν τῶν δυνάμεων, μεθ' ὅλων ἡμῶν τῶν εὐχῶν, δι' ὅλης ἡμῶν τῆς φρονήσεως, ἄχρις οὗ πλεον ἀποκαχμόντες καὶ ἰλοτελῶς ἐξαντληθέντες ἐτραπήμεν τέλος κατ' ἀνάγκην τὴν μόνην ἀνοικτὴν πρὸ ἡμῶν ὁδόν, τὴν ὁδόν, τὴν ἀπαισίαν ὁδόν τοῦ παραδόξως πιθανοῦ... Ὅτε δὲ πρὸς αὐγὰς οἱ ναυαγοὶ πάντες εἰς πρὸς ἓνα ἠριθμήθημεν διέγνωμεν ἐν βαθεῖα θλίψει, ὅτι τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀφρηπάγη ὁ πολυτιμότερος ἀδάμας!..

Καὶ τίς ὁ ἀδάμας οὗτος; Ὁ ἡμεῶν τῆς γλυκύτητος, τὸ καρποφόρον δένδρον τῆς εὐποίας καὶ τῆς ἀπλοῦτητος, τὸ σίμνωμα τῆς ἠθικῆς ἡμῶν κοινωνίας, ἡ προσωποποίησις τῆς συζυγικῆς ἀνάγκης καὶ τῆς μητρικῆς φιλοστοργίας, ὁ ἀρχικὸς τύπος τοῦ ἀκάκου ἀμνοῦ, ὁ παρῆγορος τῶν δυστυχῶν, ὁ εὐεργέτης τῶν πασχόντων καὶ ταῦτα πάντα ἀθροῦσως καὶ ἡρέμα, οὐχὶ καθὼς ποτεῖ πρὸ τῆς κεραυνοβόλου βροντῆς ἢ λάμψης τῆς ἀστραπῆς, καθὼς ἐκθαμβοὶ τὰ κοινὰ ὄμματα τὸ λαμπρὸν καὶ εὐθὺς διαλυόμενον μετέωρον, ἀλλ' ὡς λειτουργεῖ ὁ αἰθέρ,

(1) Ἐνταῦθα ὁ βήτωρ ὑπαινίσσεται τὸν διακεκριμένον ἱατρὸν ἐν Ναυπλίῳ Ε. Κωτσονόπουλον καὶ σύζυγον τῆς ἀποθανούσης.

ὅς διαγελῶν, φωτίζει τὴν πλάσιν, ὡς ἡ λεπτὴ αὔρα, ἡπερ ἐπὶ τῆς Γῆς διαχομένη φέρει τὴν ζωὴν καὶ τὴν βλάστησιν, ὡς τέλος πάντων ἐπὶ μᾶλλον συγκεκριμένως εἰπεῖν βαδίζει ὁδὸν εὐθείαν εἰς τὴν πιστὴν τοῦ ἰδίου ἔργου ἐκπλήρωσιν ὁ ἀληθὴς χριστιανός, εἰς τοῦ ὁποίου τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲν εἶναι πρόβλημα ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς Γῆς.

Δυστυχῶς τοιούτων ὑπάρξεων ἐγένοντο οὕτω φειδωλοὶ οἱ ἡμέτεροι χρόνοι ὅσοι ὑπῆρξαν κατὰφοροι πάντες οἱ πρὸ ἡμῶν. Τοιαῦται ἐπὶ παραδείγματι ὑπῆρξαν αἱ βιβλικαὶ ἡρώιδες, τοιούτων ἀδαμάντων ἔθρισαν αἱ σεμναὶ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων δέσποινα, ἄνευ τῆς ὑπάρξεως τῶν ὁπίων ἦτο ἀνεπίκριτος εἰς τὸν τυφλὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀοιδόν, ἡ ἀνακηρύξις τῶν θαυμαστῶν ἀξιομάτων. Ἄλλὰ τίς ἡ ἀνάγκη τῆς καταναλώσεως ἡμῶν ἐν ἀναδρομαῖς εἰς οὕτως ἀπωτάτας πηγὰς; Μὴ ἡ φύσις δὲν [διέσπασε τὴν ἑαυτῆς ἀγνότητα εἰς τὸ πρόσωπον ὄλων τῶν γυναικῶν, ὧν καρπὸς κοιλίας ἔλαχεν ἡ μεγαλοφυῆς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος γενεά;] Εἰς τὰς μητέρας ἐκείνας τὰς διὰ μέσου τῶν εὐαγγελικῶν ἀρετῶν μεγαλυνηθείσας, ἐπετραπή ἢ ῥίπισις τοῦ ἱεροῦ πυρὸς τῆς ἐλευθερίας ἀγωγῆς, τοῦ πυρὸς, ὅπερ ἄγει τοὺς λαοὺς εἰς τὰς ἐσχάτας θυσίας καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἢ ἀνύψωσις τῆς διανοίας τῶν ἀητητῶν ἀθλητῶν, τῶν ἀγωνισαμένων ὑπὲρ τῶν ἀγίων τοῦ λόγου, ὑπὲρ τῆς παλινορθώσεως τῶν καταπεπτωκότων πλασματῶν τῆς θείας χειρὸς, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ὑπὲρ τῆς εὐγενεστέρως τῶν ἰδεῶν, ἧτις, ἐθέρμανέ ποτε τὰ στήθη τοῦ ἀνθρώπου. Ἀγαθὰ τῆς Ἑλλάδος πνεύματα, ἱεραὶ σκιαὶ τῶν ποιητῶν, τῶν φιλοσόφων, τῶν ἡρώων καὶ τῶν ἡμῶν αὐτῆς, ἐκ τῶν κόλπων τοῦ Αἰωνίου, ἔνθα σήμερον τρυφᾶτε, ἀποκαλύψατε εἰς τοὺς ἀναγεννωμένους ἡμῶν ἀπογόνους τὰς μεγάλας ἀληθείας τῆς ἐπιγείου ἡμῶν διατριβῆς, τὰς ἀληθείας τῆς ἀφοβίας, τῆς καταφρονήσεως καὶ τῆς ἐπιζητήσεως τοῦ θανάτου, ἐν ὀνόματι τῶν ὁπίων ἐφθάσατε εἰς τὸ τέρας τοῦ ἐπὶ Γῆς σταδίου, ἀτάραχοι ἀναμείνοντες τὸν θάνατον καὶ ἄνευ φρίκης ἐνατενίζοντες τὸν τάφον, ὡς ἄλλην θύραν τῆς ὑμετέρας ἀθανασίας!..

Φοβερὸν στοιχεῖον τοῦ ἀχνοῦς ἡ Γῆ! Περὶεργον πῶς δὲν ἐκλήθη «θάνατος» παραδόξον πῶς δὲν ὠνομάσθη «ἐλευθερος». Ἐνῶ περιφανῶς ἐπαγγέλλεται τὸν δῆμιον τῶν φαύλων, ἐξασκεῖ ἐνταυτῷ καὶ τὸ ἐπιτηδεῖμα τοῦ δολοφόνου τῶν ἀγαθῶν. Εἶναι ὁ σκοτεινότερος καὶ ὁ μᾶλλον μυστηριώδης κόλπος τῆς ἀδύσσου. Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν κείται ὑπὸ τὰ βήματα τῶν ποδῶν ἡμῶν φέρεται καὶ μολαταῦτα παραμένει ἀείποτο· ἀκατάσχετος, ἀπροσδιόριστος, ἀνεξιχνίαστος. Εἶναι ἡ ἐστία, εἶναι ἡ πηγὴ, εἶναι ἡ μήτηρ, εἶναι ἡ πατρίς τῆς τυφλότητος καὶ τοῦ αὐτομάτου.

Μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ὁ σπορεύς, ἐν τῇ πεποιθήσει τῆς ἀναβλαστῆσεως τὴν ἰδίαν εὐτυχίαν στηρίζων, ἐμπιστεύεται εἰς τὴν γῆν τὸν ἑαυτοῦ σπόρον. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι τὸ μᾶλλον ἀξιοπαρατήρητον. Τὸ μᾶλλον ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ὅτι τὸ παράδειγμα τοῦ σπορέως καθίσταται ὑπὸ τὰς ὄψεις ἡμῶν οὕτως ἐπαγωγόν, ὥστε τυφλῶς, ἠπόταν πενθῶμεν, ἐτι πολυτιμότερον σπόρον κρύπτομεν ἐν τοῖς γήϊνοις ἐγκάτοις ἐπὶ

προσδοκία ανάξιας αυτού εκ των λαυράκων εις ώρασιότεραν μοίραν. Φαίνεται ότι η γη συνεπάγη όπως χρησιμεύση εις τον οργανικόν κόσμον ως ειδικόν κοιμητήριον, ως πολυστόνος κοιλίας του κλαυθμώνος, απαλλάκτως καθώς υπό των ύψ' ήμων οικιζομένων πύλων περιφράσσονται οι χώροι των αιώνιων ύπνων, άφου πάς άνθρωπος, υπό των άκαταλήπτων της φύσεως έπαναστάσεων ήδε έκσφενδονιζόμενος έν και μόνον άναπόφευκτον χρέος φαίνεται έχων, μίαν και μόνην άπαράβατον ύποχρέωσιν φαίνεται άναλαμβάνων, τό άπαξ άποθανείν. Έάν δε του τοιούτου καθολικού περι παρακμής κανόνος ή δικαιούσνη της φύσεως δέν έξαιρη τούλάχιστον τάς άγαθής ύπάρξεις, φαίνεται, ότι τό πράγμα έτυχεν άρχήθεν οικονομίας, ίνα μή της άθανασίας ή άμεσος άπόλαυσις συγκροήται μετά του περι άναπαύσεως δημιουργικού παρ' ήμιν νόμου υπό την λειτουργίαν του όποιου αι τελευταίαι των έκρέτων δοκιμασίαι, αι ήμέραι καθ' άς ή άκανθα του θανάτου εμπήγνυται εις τον πόδα αυτών, εικονίζουσι μεγαλοπρεπή δύσιν ήλίου, όστις διασπείρας πανταχόθεν τάς ευεργετικάς αυτού ακτίνας, άφανίζεται, όπως άνατείλη διαυγέστερος εις άλλου κόσμου ήρίζοντα.

Τοιαύτας σκέψεις έμορφώσαμεν, τοιούτους στοχασμούς έστοχάσθημεν, σχόντες άντιμέτωπον την ευγενή και πεφωτισμένην ήμων ήμηγυριν, ήπερ βεβαίως άνεπλόγησεν την προκαλέσασαν τούτους και άναποσπάστως μετ' αυτών έχουσαν ήρωίδα του μνημοσύνου τούτου λόγου, αυτών τουτον δηλαδή τον εκ των χειρών ήμων άφαρπαγέντα πολυτιμότερον άδάμναντα, αυτήν εκείνην την συμπαθεστάτην και άωροθνατον δεσποιναν, ής τον νεκρόν κατανυκτικώς πρό τεισπρακονημερίας σύμπαντες έκηδέυσασμεν ύπε περιέσφιγγον την άνθιστάτιστον αυτου θήκην ή θρησκεία εύλογούσα, ή συζυγικός κριτικός κατατεθραυσμένος, ή υικός έρωσ οϊμώζων, τά μητριακά σπλάγγνα και έτι σπαρξασόμενα, ή πατρική εύλογία στεναζούσα, τό αδελφικόν φίλτρον ύλοφυρόμενον, των συγγενών ή στοργή βαρυαλγούσα, των φίλων ή άγάπη δακρύουσα και του λαου τό σέβας μυριοτρόπως έπιδεικνυμενον.

Περί τον τόπον όμως τουτον την κοινήν ευμένειαν έπικαλούμεθα, έπί τη άληθώς περι λόγον άτεχνία, ως παροδίας βάντες την παραμυθητικήν ήδόν, ήν έχάραξαν αι σχολιαί και λεπτεπίλεπτοι περι μνημοσύνου βητορείας αισθητικαί βήτραι, διότι ούτω πως άκριτολογήσαντες, παρέρθημεν υπό της βύμης του λόγου και ούτως έξέσαμεν λεληθότως και έξ ύπαμοιθής άρτιχανείς και άπουλώτους κοινωνικάς πληγάς. Αι πληγαί είναι όντως βαρείαι, όταν χαινώσιν έπί των κόλπων της κοινωνίας. Η κοινωνία, πλησσομένη ήμοιάζει προς άλλίμαχον στρατιάν, ήτις εις τούμπροσθεν άει προίουσα, καταλείπει έξόπισθεν έαυτής και έφ' έκάστω της μάχης χώρην εκ των άμεινόντων αυτής στρατιωτών, άπαρράλλάκτως καθώς διαρπαζόνται υπό του στόματος των εισβαλλόντων εις τά ποιμένα λύκων τά παχύτερα των προβάτων, άπαρράλλάκτως κατά προτίμησιν ύφαίρουνται υπό της ύπερσερχομένης έν τοίς φυλακτηρίοις ύφαίρετιδος χειρός τά βαρυτιμότερα των κει-

μηλιών. Και είναι μέν άληθές, ότι ή θάνατος των άγαθών και έναρέτων ύπάρξεων είναι πραγματική και άνεπανόρθωτος της κοινωνίας ζημία, αλλά μή έπιλανθανώμεθα, ότι είναι και έπί μάλλον άληθέστερον, ότι αι τοιαύται φύσεις, των δεινών και των θλίψεων του κόσμου τούτου άπαλλασσόμεναι άποδίδονται εις την βελτίωσιν, ήν έγγυάται και ύπόσχεται προς πάντα τά λογικά όντα ή σοφία του Θεου. — Προς τούς παραδείσους της βελτιώσεως αίρεται πών πνεύμα, όπερ, έν τη κλυμυθήρα της ύλης βαπτισθέν, άναμνησκει τό άδιάφθορον της θείας αυτου καταγωγής, έξ ής πηγάζει ή έμπνευσις, δι' ής λαμπρύνονται αι σελίδες της ιστορίας των άτόμων και των λαών, όστινες, δημιουργική χάριτι, διαδραματίζουσι σπουδαίον και άναμορφωτικόν πρόσωπον έν τω κόσμω, όπως άνα πών σημειον του μήκουσ του ανθρωπίνου βίου άποθησαυρίζεται, ως άνεκτίμητον κειμήλιον, ή έμπρακτος της άρετής μελέτη, υπό της βαθείας συναισθήσεως των έπιζώντων προκαλουμένη.

Άληθώς ή δημιουργία του κόσμου έράπαξ νομοθετήσασα κατέπαυσεν. Άλλά δέν συγκατέπαυσε μετ' αυτης και ή έπί του κόσμου πρόνοια του Δημιουργου. Καθώς ή άγαθός ζωγράφος φιλοδοξών έν τη ήδονη του άει διαβλέπειν την εικόνα της γραφίδος της χειρός αυτου καθαρών και άσπιλον, ούτω και ή δημιουργός ως κτίστης του παντός, θέλει την κτίσιν αυτου άγνήν και τιμίαν. Και τουτο μανθάνομεν, διότι προς έκδήλωσιν της τηλικαύτης βουλήσεως έπροικίσθη τό ανθρωπίνον σκαφίον διά μεγαλοδυναμία πηδαλιου, όπερ ύψ' ήμων μέν εκλήθη συνείδησις, όταν έργαζόμεθα δε την άρετήν έν ήμιν γίνεταί τό μέγα έλατήριον της δαψιλους και άφρόνων μετοχεύσεως των ήλεκτρικών και ζωογόνων ρευμάτων της θείας χάρις είδοποιούσης ήμάς πανυγηρικώς, ότι ή Θεός εύλογεί εύρίσκων την έαυτου δοξαν και εις την τιμήν της ανθρωπότητος.

Όθεν την άγαθήν μνήμην της έν μακαρία τη λήξει κακαστάσης Θεοφάνης Έπαμ. Κωτσονοπούλου σήμεραν γεραίροντες, ή, όπερ ταυτό, τό εύφρόσυνον εκ βάλους καρδίας χαιρε προς τό έπί ειρήνης άναπαυόμενον ευγενές αυτης πνεύμα έντεϋθεν άπευθύνοντες, μή άμφιβάλωμεν, ότι, ούτω πράττοντες, γιγνώμεθα του θείου θεραπειτικοί, διότι ή άγαθή εκείνη του πλανήτου τούτου τέως παροδίτης, μή σχούσα την έλπίδα και την πεποίθησιν έπί της γηίνης άγαθούς, έδοσκήθη κατά τον προφήτην Ησαίαν, πτωχή διά του Θεου. Ούτω πως της δουλείας της γής έξαιρεθείσα αυτοδικαιώς προσηταιρίσθη τό δικαίον της αιωνιότητος, όπερ, ίνα κατά μοιραίον όρον άσκήση, άπεδέχθη την μέν τελευταίαν άσθένειαν ως μήνυμα, τον θάνατον δε ως μέσον της εις τά κρείττω μεταβάσεως. Και τώρα πλέον:

- * Απ' αυτη: μακράν της τύχης πνέουν οι βαρείς χειμῶνες,
- * ή ζ' η της είναι έαρ, έαρ, έν, παντοτεινόν.
- * έαρ ένθα αιώνιος φα όραι ψάλλουν άηδόνες,
- * υπό ευδιον και πλήρη άμβροσίας ούρανόν. (1)

(1) 'Ιω. Καραούτσος «περί ποιητών».

ΠΟΙΚΙΛΙΑ

Ημέραν τινά ή Λουδοβίκος ΙΔ' διά σοβαροτάτου τρόπου είπεν εις κύριόν τινά της αλλής του, του όποιου έγνωρίζε την φιλοδοξίαν « Ηξείυετε Ισπανικά; — Όχι Μεγαλειότατε. — Τόσον τό χειρότερον. Ο κύριος έσκέφθη ότι αν εκμάθη ταχέως την Ισπανικήν ήθελε διορισθ ή πρέσβυς έν Ισπανία. έφρόντισε λοιπόν δι' όλων των μέσων και την εξέμαθεν έντός ελαχίστου χρόνου. Παρουσιασθείς τότε ένώπιον του Μονάρχου Μεγαλειότατε, τῷ λέγει, έμαθον την Ισπανικήν. — Την γνωρίζετε τόσον καλώς ώστε να δύνασθε να όμιλήσητε και με αυτούς τους Ισπανούς; — Μάλιστα Μεγαλειότατε. — Σας συχαίρω, διότι δύνασθε τώρα να άναγνώσετε τον Δόν Κισότ έν πρωτοτύπω.

Μεταξύ δύο βουλευτών:
— Δέν άκροάζεσθε ουδέποτε τους βήτορας της αντιπολιτεύσεως.
— Η δεξιά πρέπει πάντοτε ν' άγνοή τί πράττει ή άριστερά.

Υπάρχουσι γυναίκες, ατινες είναι διά την ψυχην ότι είναι τό κλίμα της Νικαίας και της Νεαπόλεως διά τους φθισικούς.

Διά πολλάς γυναίκας ουδέποτε τό λεπτόν είναι έκταμύμριον έξ έναντίας τό έκταμύμριον είναι λεπτόν.

Αι γυναίκες είναι ότι ωραίον και άγαθόν έν τη ανθρωπότητι ουδέποτε είναι ένοχοι διά τά σφάλματά των, διότι των σφαλμάτων τούτων ήμεις είμεθα οι ένοχοι.

Η γλυκύτης και ή ύποταγή είναι τά ισχυρότερα όπλα της γυναίκας.

Αι γυναίκες έχουσι μέσον να καθιστώσι τους άνδρας μικρούς διά του μεγαλειου της άφοσιώσεώς των.

Χωρικός τις ήρώτα, διατί έθεσαν δύο ώρολόγια όμοια εις έκάτεραν των πλευρών του κωδωνοστασιου της μητροπόλεως.

— Διότι εις περίπτωσιν καθ' ήν δύο όδοιπόροι ήθελον διέλθει ταυτοχρόνως, να δύνανται και οι δύο να ιδώσι την ώραν, του άπεκρίθησαν.

Κυρία τις πρώτον ήδη παρέρθεισα εις παράστασιν μελοδράματος, άκούσασα ήσμά τι του χορου. — Ω τους άχρείους! έκραύγασεν ήδουσιν όλοι ήμου διά να τελειώσωσιν ύσον τό δυνατόν γρηγορότερα.

Η ΠΡΟΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗ

(Συνέχεια ίδε προηγούμε. σελ. 13)

Ένα μόνον, μοι άπεκρίθη: και όλοι αι ψυχικαί αυτης δυνάμεις προσηλώθησαν επί του Λοβελύ.

— Έν όνόματι του ούρανού! έχετε δύο υίους.
Η μήτηρ του Λοβελύ με έθεώρησε μετά προσοχής. Μή άποβρίψητε την ευχην μου, τη λέγω δώσατε άσυλον εις τον δυστυχη και αδελφόν, εις τον Λοβελύ.
Αυτη μοι προσεμειδίασε φιλοστόργως και έστηρίχθη εις έμέ. Ίνα έπιστρέψη εις την καλύβην αυτης.

Είπέτε μοι, άλλζόνες δεσπόται της σφαιρας ταυτης, ει ποτέ έπίσης ευγενής άφέλεια καθηγίασε τάς σπονδάς ήμων; Πρό μικρού άπέκτησα άγαθόν μυριάκις πολυτιμότερον άπάσης της λάμψεως της ισχύος ήμων, ού έγγυητής κατέστη τό μειδιάμα δυστυχούς γυναικός!

Έν ή αι ένδοξοι ήμων ψυχαί έξαρτώσι τό σύμπαν εκ της άλλζονείας αυτών, και τό βασανίζουσι κατά τάς ιδιοτροπίαις των, ή φύσις κάμνει ένταυθα συνθήκας, τάς όποιαις δέν προείδετε, και αι όποιαι επικουρούνται υπό μόνης της δυστυχίας, άλλ' αι όποιαι:θά επίζήσωσι της ισχύος και του όνόματος ήμων.

Έχω αδελφόν, είπεν ή Λοβελύ, περιπτύσσω τον τράχηλόν μου.

Και ή έρημία είναι φίλη, ήτις άποδίδει εις την ψυχην την πρώτην αυτης κατάστασιν, τον χαρακτήρα αυτης έξαλειφθέντα διά της πείρας του κόσμου, άλλ' είναι φίλη, ήτις δέν τη έπαρκει: δέν έπαρνερχόμεθα εις αυτην ή κατά τους βεμβασμούς ήμων, και όταν αι ήδεται διοδοι της κοινωνίας εισιν άπρηγορευμένοι εις ήμάς.

Ο άνθρωπος δέν έγεννήθη, όπως είναι μόνος, ως τά άγρια ζωα της έρήμου, άνευ άλλων σχέσεων ή των προς τάς άνάγκας αυτών ώρισμένων άνευ έτέρου συμφέροντος ή της ύπάρξεως αυτών και όστις ήδυνήθη να ύποστηρίξη την ύλεθρίαν ταυτην διδασκαλικήν, είναι: βλάσφημος, άτιμάζων την ανθρωπότητα, ή σοφιστής παιζων με τον λόγον.

Πρό μιας στιγμής ήμην εύτυχής διά την έρημίαν μου, άλλ' ή χαρά της έλευθερίας μου ταχέως με ύπεξέφυγε και κενόν μόνον εύρον έν τη καρδίη μου.

Δέν υπάρχουσιν έτεροι άπολάυσεις, ή εκείναι, άς δύναται τις να διαίεμη, πολλαπλασιάζει τις την εύτυχίαν του πολλαπλασιάζων τους δεσμούς αυτου, και εκείνος μόνος είναι εύτυχής επί της γής, όστις δύναται ν' άφήση πολλάς άναμνήσεις.

Πολλάκις έπεθύμησα να εύρω άνθρωπον, έβρίμενον υπό της τρικυμίας επί των άκτων άγρίας τινοσ νήσου, και άποκειωρισμένον πάντων των άλλων ανθρώπων, άνευ έλπίδος να τους έπανήδη.

Ότε μέν περιπατεί θλιβερώς επί των έγκαταλελειμμένων ακτών φοβούμενος να βίψη τους οφθαλμούς αυτου επί των άκαλλιεργήτων άγρών, ους ουδέποτε χειρ φιλόπονος κατέστησεν εύφόρους.

Ὅτε δὲ ἴσταται ὄρθιος παρατηρῶν τὴν εὐρείαν ἔκτασιν τῶν θαλασσῶν, καὶ ἐνῶ συλλογίζεται τὸ ἄπειρον τοῦτο θέαμα, ὕπερ τὸν διαχωρίζει ἀπὸ πᾶν ὅτι ἀγαπᾷ θλιβερόν στεναγμόν ἐκβάλλει ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ συντρίβοντα αὐτήν.

Ἐνίοτε νομίζει ὅτι παρατηρεῖ πλοῖον ἀναπεταννύον τὰ ἰστία αὐτοῦ εἰς τὸ διάστημα, προσηλώνει τὰ βλέμματά του ἐπ' αὐτοῦ, κατακλίνεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, συνέχει τὴν ἀναπνοὴν αὐτοῦ, ἐλπίζει... τραυλίζει... δέεται, καὶ ὅταν ὁ δῶν ἥλιος διασκορπίσῃ τὰς φαντασιώδεις ἐκείνας μορφάς, ἐπιθυμῆ νὰ κρατῆ εἰσέτι ταύτας, καὶ νὰ παρατείνῃ μέχρι τῆς αὔρου τὴν ἀπατώσαν αὐτὸν πλάνην συγνάκις γράφει ἐπὶ τῆς ἄμμου, διὰ ξύλου, μετὰ δυσκολίας ὀξυθέντος, τὸ ὄνομα τῶν συγγενῶν, τῶν φίλων, τῆς ἐρωμένης αὐτοῦ, ἣν διὰ παντός ἀπώλεσεν.

Συγνάκις προφέρει τοῦτο, συνδιαλέγεται μετὰ τῆς προσφιλοῦς ἀναμνήσεως αὐτῶν καὶ νομίζει ὅτι τὰς ἀκούει, ὅταν ἡ ἠχὴ ἐπαναλαμβάνῃ τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

Ὅταν βαθὺς ὕπνος κατεπραῖνεν ἐπὶ τινὰς ὥρας τὴν ταραχὴν τῶν σκέψεων αὐτοῦ, ἐγείρεται, καὶ ἀναπολεῖ αὐτὰς πάλιν... ἐπαναφέρεται ὑπὸ εὐεργετικοῦ ὀνείρου εἰς τὴν ἀνησυχουσαν αὐτοῦ οἰκογένειαν, βλέπει τὰ ἡδέα δάκρυα τῆς προσφιλοῦς αὐτῷ ἀδελφῆς καὶ νομίζει, ὅτι τὸ ὕγρον αὐτῶν ἔχνος καθυγραίνει εἰσέτι τὸν κόλπον αὐτοῦ.

Κλαίει πάλιν, ἀλλὰ τὰ δάκρυά του πίπτουσιν ἐπὶ τοῦ κοριοῦ.— Εἶναι μόνος.

Μετ' ὀλίγον τὸν βλέπω κατακλινομένον ἐπὶ ξηρᾶς ἄμμου, ἀκίνητον ἕνεκα τοῦ ἄλγους καὶ τῆς λύπης καὶ ὑφιστάμενον τὰς μακρὰς ἀγωνίας τοῦ θανάτου. Ἡ ἀσθένεια ἐκοίλανε τὰς παρεῖας αὐτοῦ, οἱ ὀφθαλμοὶ του εἰσὶν αἰμοσταγεῖς, τὸ στῆθος αὐτοῦ ἐξογκοῦται, δι' ἐπιμόχθου ἀναπνοῆς, τὰ χεῖλη αὐτοῦ ἀποξηραθέντα ὑπὸ πυριφλεγῶν δίψης, ἀναδίδουσι πνοὴν πεπυρωμένην καὶ ὅταν αἰσθάνεται ὅτι ἅπαντα τὰ ἐλατήρια τῆς ὑπάρξεώς του μέλλουσι νὰ καταστραφῶσι, περιάγει περὶ ἑαυτὸν βλέμμα ἀπαίσιον, τὸ ὁποῖον λυπεῖται, διότι δὲν εὐρίσκει φίλον.

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

MIGNON

(ἐκ τῶν τοῦ Γκαίτε)

Ξέρεις τὴ χώρα ποῦ οἱ καρποὶ τῆς λεμονιάς ἀρθίζουσι,
Ποῦ πράσινης πορτοκαλλιάς τὰ μῆλα κοκκινίζουσι,
Ἐπὶ γαλάζιο οὐρανὸ φουᾶ δροσάτο ἀγέρι,
Ἡ βοδοδάφνη καὶ ἡ μυρτιά φουντόνουν ταῖρι ταῖρι.
Τὴν ξέρεις;

Ἐκεῖ πέρα

Ποθῶ μαζὲ σου νὰ ἐλθῶ, ἀγάπη μου μὲ μῆρα.

Ξέρεις τὸ σπῆτι, ποῦ τὴν σκεπὴ κολῶνες τὴν κρατοῦνε,
Καὶ μέσα τὰ δωμάτια χρυσᾶ λαμποκοποῦνε,
Καὶ μαρμαρένια ἀγάλματα στέκουν καὶ μὲ κυττάζουν,
«Τί σοῦκαμαν, πτωχὸ παιδί;» ὡσὰν νὰ μοῦ φωνάζουν.
Τὸ ξέρεις;

Ἐκεῖ πέρα

Ποθῶ μαζὲ σου νὰ ἐλθῶ, προστάτη μου, μὲ μῆρα.

Ξέρεις ἐκεῖνο τὸ βουνό, μὲ σύννεφα στὴ γάχη,
Τὸ ἄλογο στὴν καταχνιὰ τὸ δρόμο ταῖρη ψάχει,
Καὶ μέσα σὲ βαθειὰς σπηλιάς οἱ δράκοντες κοιμοῦνται,
Κυλοῦν οἱ βράχοι καὶ μαζὲ ἡ ρεμματιάς κυλοῦνται.
Τὸ ξέρεις;

Ἐκεῖ πέρα

Ἐκεῖ μᾶς φέρει ὁ δρόμος μας, θάρσῳ κέρῳ, Πατέρα.

ΛΗΘΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

(ἐκ τῶν τοῦ Heine)

Ἄχρῶν τὸ τρέμον φέλλωμα δονεῖται
Καὶ καταπίπτει ἐπὶ γῆς ξηρῶν.
Γλυκὸ πᾶν ὅ,τι φεῖ! καὶ ἐρωτῆλον
Μαραίνεται, πίπτει νεκρῶν.

Ἡ κορυφὴ τοῦ δάσους κατοπτρίζει,
Ἄκτινα τοῦ ἡλίου θλιβεράν.
Τὸ θηῆσκον θέρος ἀσπασμοῦ τῷ στέλλει,
Καὶ δι' ἐσχάτην πλὴν φορᾶν.

Συγκίνησις ἐκ βάθους τῆς καρδίας
Καὶ δάκρυ μοῦ θαλοῦ τῶν ὀφθαλμῶν.
Τοῦ δάσους ἡ εἰκὼν μάταια μνησκει
Τὸν ἰδικόν μου χωρισμόν.

Ἄφειλον νὰ φήσω καὶ ἐγγόριζον
Ἐπιπέθνησκες, φίλη χρυσῆ.
Ἐνῶ ἐγὼ τὸ φθῖνον ἤμην θέρος
Τὸ θηῆσκον δάσος ἦσο Σῦ.

(Φίλος ἀπῶν).

Τῷ ἀπόντι φίλῳ μοι Γ. Κ. Σ.

Μόνο μὲ χίλιους λογιμοὺς στὸ δένδρο ἀποχάτου
Στὸ δένδρο ποῦ καθόμισθε τὸ μωχομυρισμένο
Μὲ σύντροφο τὴν συμφορὰ, καὶ ἐλπίδα τοῦ θανάτου,
Ἐλα νὰ βρῆς τὸ φίλο σου τὸν πολυπικραμένο.

Δὲν πάω πλὴ ἐκεῖ ποῦ πᾶν χαρούμενοι οἱ φίλοι
Ν' ἀκούσων χίλιας μουσικὰς καὶ τῆς χαρᾶς τραγοῦδα,
Θάμαι τυκτόπουλο κοντὰ σ' ἀηδόνια τοῦ Ἀπρίλη
Καὶ κυπαρίσσι θλιβερὸ σὲ δροσερὰ λουλούδια.

Τὸ νοσῶθω μόνος μου, γι' αὐτό, πάντα καὶ ἐγὼ μονάχος
Ὁ δόλιος ἀποφάσισα νὰ τρέχω ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη
Ὅπου ἔνε μαύρη μοναξιά, χορταριασμένος βράχος
Κ' ἐκεῖ γράφω τὸ πόνο μου μὲ τὸ πικρὸ μου δάκρυ.
Ἐν Πειραιεῖ ἀπὸ τοῦ βράχου τῆς Φρεατύδος.

Εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς.

Μετὰ σοῦ καὶ ἐγὼ, φιλιτάτη, εἰς τὴν ἑορτὴν σου χαίρω
Καὶ ἐν βόθῳ ἐπὶ ταύτῃ γηθοσῆνως σοὶ προσφέρω
Ἴδε πόσοι εἶν' ὄρατοι; πῶς ἡ θεὰ του εὐφραίνεται,
Καὶ ἄς μὴ καλεῖτ' Ἐλένη.

Ναί, δὲν λέγεται Ἐλένη, ἀλλ' ὑπὸ τὸ ἄρωμά του,
Κρύπτει ἔρωτος μαρτὰ κρύπτει δέλεαρ θανάτου.
Κ' εἰς τὰ τόσα θέληγερὰ του εἶνε πόνοι κεκρυμμένοι
Ὅπως εἰς ἐσὲ Ἐλένη.

Τίς εἰς τὸ μείδιμά σου δὲν μαγεύεται τελείως,
Καὶ δὲν πίπτει πόνον θῶμα, καὶ στενάζει αἰωνίως;
Εἶσαι ὡς ἐκεῖνο, φίλη, ποῦ νεκροῦ ἐνῶ εὐφραίνεται
Εἶσαι βόθῳ καὶ Ἐλένη.

Ἐν Πειραιεῖ ἄλλοτε ποτέ.